
Kyrkomötet Gudstjänstutskottets betänkande 2009:2

Vigsel och äktenskap

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas Kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2009:6, *Vigsel och äktenskap*, samt tio motioner som inlämnats med anledning av skrivelsen. Kyrkostyrelsen föreslår att Kyrkomötet beslutar att anta ändringar i kyrkoordningen, vilka innebär att äktenskapet kan omfatta såväl par av olika kön som par av samma kön. Vidare föreslås att anvisningar för vigselgudstjänsten, i de fall att makarna är av samma kön, ska antas som ett tillägg till *Den svenska kyrkohandboken*. Slutligen föreslås att Kyrkostyrelsen får i uppdrag att hos Kammarkollegiet ansöka om vigselrätt för Svenska kyrkan.

Motionärerna motsätter sig dessa förslag bland annat med hänvisning till den traditionella synen på äktenskapet och ansvaret för de ekumeniska relationerna. Några motionärer presenterar förslag om att en civil myndighet ska ansvara för den juridiska delen i varje äktenskaps ingående.

Utskottet påtalar att Svenska kyrkan sedan länge varit aktiv i ansvarstagandet för samkönade relationer och tagit stort ansvar såväl i den samhällsliga kontexten som i kyrkliga sammanhang. Liksom Kyrkostyrelsen vill utskottet betona att i Svenska kyrkan ryms olika sätt att se på äktenskapet. Det är inte en fråga av en sådan karaktär att den bör kunna leda till splittring inom kyrkan och inte heller i olika kyrkogemenskaper. Med kärleksfull respekt vill vi kunna se på varandra och mötas som syskon i Kristus, trots våra olika ställningstaganden i denna fråga. Utskottets erfarenheter från arbetet med detta betänkande är att det är möjligt, stundtals krävande och framför allt givande.

Utskottets majoritet bejakar Kyrkostyrelsens skrivelse och tillstyrker dess förslag i sin helhet. Till betänkandet har fogats fem reservationer från de ledamöter som inte delar majoritetens slutsatser, samt tre särskilda meningar från en ersättare i utskottet.

Läronämnden, Ekumenikutskottet och Kyrkorättsutskottet har yttrat sig över skrivelsen och vissa av motionerna.

Innehåll

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut	4
Skrivelsens förslag.....	4
Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 Vigsel och äktenskap	4
Motionernas förslag.....	5
Motion 2009:26 av Dag Sandahl och Bertil Murray, Ekumeniska överläggningar om vigsel och äktenskap.....	5
Motion 2009:27 av Lennart Sacrédeus och Karl-Gunnar Svensson, Svenska kyrkans avsägelse av vigselrätten	5
Motion 2009:28 av Lennart Sacrédeus och Karl-Gunnar Svensson, Svenska kyrkans syn på äktenskapet utifrån åtagandena inom Lutherska Världsförbundet och Borgågemenskapen	5
Motion 2009:34 av Bertil Murray och Jan-Anders Ekelund, Äktenskapet	5
Motion 2009:39 av Nils Gårder, Vigsel och äktenskap	5
Motion 2009:40 av Torbjörn Lindahl och Jan-Anders Ekelund, Utvidgat äktenskapsbegrepp och vigselrätt	5
Motion 2009:44 av Erna Arhag, Vigsel och äktenskap.....	6
Motion 2009:50 av Fredrik Sidenvall och Joakim Svensson, Äktenskapet och bekännelsen.....	6
Motion 2009:72 av Carina Etander Rimborg, Vigsel och äktenskap	6
Motion 2009:95 av Ola Isacsson, Vigsel – ett kompromissförslag	6
Yttrande från Läronämnden	7
Yttranden från andra utskott	7
Bakgrund.....	7
Kyrkostyrelsens skrivelse.....	7
Motionerna.....	7
Ny äktenskapslagstiftning	8
Tidigare kyrkomöten	8
Ändringar i kyrkoordningen	9
Vigsel och välsignelsehandlingar	9
Kyrkohandbokens ordning för vigselgudstjänst	9
Äktenskapsbegreppet	10
Vigselrätt	11
Det juridiska uppdraget.....	11
Ekumeniska relationer.....	13
Ärendets beredning inom Svenska kyrkan	15
Avgifter och uppbörd.....	16
Kyrkobokföring och andra register	16
Vigselbehörighet och vigselskyldighet.....	16
Utskottets överväganden.....	17
Inledning.....	17
Ändringar i kyrkoordningen.....	18
Kyrkohandbokens ordning för vigselgudstjänst	21
Vigselrätten.....	22

Ekumeniska relationer.....	23
Reservationer.....	25
Reservation 1 av Fredrik Nilsson m.fl.	25
Reservation 2 av Anna-Sara Walldén	25
Reservation 3 av Marianne Kronbäck	25
Reservation 4 av Fredrik Nilsson och Marianne Kronbäck.....	26
Reservation 5 av Fredrik Nilsson.....	26
Särskild mening 1 av Ola Isacson.....	27
Särskild mening 2 av Ola Isacson angående KsSkr 2009:6, punkt 1 och punkt 2.....	27
Särskild mening 3 av Ola Isacson angående KsSkr 2009:6, punkt 3	27
Bilaga 1, Läronämndens yttrande 2009:12y.....	29
Reservationer	33
Reservation 1 Om kyrkans roll i ett mångkulturellt samhälle	33
Reservation 2 Angående äktenskapssynen	35
Reservation 3 Avstyrkande av Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6.....	37
Reservation 4 av Karin Johannesson	49
Bilaga 2, Ekumenikutskottets yttrande 2009:3y	50
Reservation av Lennart Sacrédeus och Birgitta Wrede	51
Särskild mening av Fredrik Sidenvall	52
Bilaga 3, Kyrkorättsutskottets yttrande 2009:3 y	53
Reservation av Anders Roos och Karl-Gunnar Svensson	53
Särskild mening av Dag Sandahl.....	54
Bilaga 4, Kyrkorättsutskottets yttrande 2009:6y	55

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen (SvKB 1991:1) att anta Kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen, enligt skrivelsen KsSKr 2009:6 punkt 1.
2. Kyrkomötet beslutar att anvisningarna i Kyrkostyrelsens skrivelse KsSKr 2009:6 bilaga 1 ska utgöra ett tillägg till *Den svenska kyrkohandboken*, enligt KsSKr 2009:6 punkt 2.
3. Kyrkomötet beslutar att uppdra åt Kyrkostyrelsen att hos Kammarkollegiet ansöka om vigselrätt för Svenska kyrkan, enligt KsSKr 2009:6 punkt 3.
4. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:26 punkt 1.
5. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:26 punkt 2.
6. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:27.
7. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:28 punkt 1.
8. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:28 punkt 2.
9. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:34.
10. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:39 punkt 1.
11. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:39 punkt 2.
12. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:39 punkt 3.
13. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:40.
14. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:44 punkt 1.
15. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:44 punkt 2.
16. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:50.
17. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:72 punkt 1.
18. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:72 punkt 2.
19. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:72 punkt 3.
20. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:95 punkt 1.
21. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:95 punkt 2.
22. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:95 punkt 3.
23. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:95 punkt 4.
24. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:95 punkt 5.
25. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:95 punkt 6.
26. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:95 punkt 7.
27. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:95 punkt 8.

Skrivelsens förslag

Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 Vigsel och äktenskap

1. Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen (SvKB 1999:1) att anta Kyrkostyrelsens förslag enligt nedan till ändringar i kyrkoordningen.
2. Kyrkomötet beslutar att anvisningarna i denna skrivelses bilaga 1 ska utgöra ett tillägg till *Den svenska kyrkohandboken*.
3. Kyrkomötet uppdrar åt Kyrkostyrelsen att hos Kammarkollegiet ansöka om vigselrätt för Svenska kyrkan.

Motionernas förslag

Motion 2009:26 av Dag Sandahl och Bertil Murray, Ekumeniska överläggningar om vigsel och äktenskap

1. Kyrkomötet beslutar att avvisa Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att, innan en eventuell ny skrivelse om vigsel och äktenskap lämnas till Kyrkomötet, genomföra de ekumeniska konsultationer till vilka Svenska kyrkan förpliktat sig.

Motion 2009:27 av Lennart Sacrédeus och Karl-Gunnar Svensson, Svenska kyrkans avsägelse av vigselrätten

Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att meddela regeringen om Svenska kyrkans önskan att avsäga sig vigselrätten.

Motion 2009:28 av Lennart Sacrédeus och Karl-Gunnar Svensson, Svenska kyrkans syn på äktenskapet utifrån åtagandena inom Lutherska Världsförbundet och Borgågemenskapen

1. Kyrkomötet beslutar att Svenska kyrkan står fast vid den allkristna synen på äktenskapet såsom förbehållet relationen mellan en man och en kvinna.
2. Kyrkomötet beslutar att före 2012 fattar Svenska kyrkan inte något beslut som skulle gå emot åtagandena i fråga om äktenskap och homosexualitet som finns inom Lutherska världsförbundet och Borgågemenskapen.

Motion 2009:34 av Bertil Murray och Jan-Anders Ekelund, Äktenskapet

Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att med skyndsamhet utreda frågan om huruvida det är möjligt att inom sig rymma två äktenskapssyner, varav den ena överensstämmer med den av Sveriges riksdag beslutade men står i kontrast till den breda synen i kristenheten, medan den andra står i kontrast till riksdagens uppfattning men överensstämmer med den överväldigande kristna majoriteten.

Motion 2009:39 av Nils Gårder, Vigsel och äktenskap

1. Kyrkomötet beslutar att Svenska kyrkan inte ska ansöka hos Kammarkollegiet om vigselrätt.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att återkomma till Kyrkomötet med förslag till ändring av kyrkoordningen (SvKB 1999:1) av vilken framgår att stadfästelse av äktenskapslöften ges av civil myndighet och att det finns en särskild form för gudstjänst för makar som ingått äktenskap.
3. Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att återkomma till Kyrkomötet med förslag till sådan ändring av Den svenska kyrkohandboken att ordningen för vigselgudstjänst upphävs och en ny ordning för gudstjänst för makar som ingått äktenskap införs.

Motion 2009:40 av Torbjörn Lindahl och Jan-Anders Ekelund, Utvidgat äktenskapsbegrepp och vigselrätt

Kyrkomötet beslutar att avslå Kyrkostyrelsens förslag i skrivelse 2009:6.

Motion 2009:44 av Erna Arhag, Vigsel och äktenskap

1. Kyrkomötet beslutar att Svenska kyrkan inte ska ansöka hos Kammarkollegiet om vigselrätt.
2. Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen (SvKB 1999:1) att anta ändringar av vilka framgår att stadfästelse av äktenskapslöften ges av civil myndighet och att det finns en särskild form för gudstjänst för makar som ingått äktenskap och beslutar om ändring av Den svenska kyrkohandboken i enlighet härmed.

Motion 2009:50 av Fredrik Sidenvall och Joakim Svensson, Äktenskapet och bekännelsen

Kyrkomötet beslutar att avslå Kyrkostyrelsens förslag i punkterna 1 och 2 i skrivelsen 2009:6 då dessa uppenbart står i strid med Svenska kyrkans bekännelse och därmed 1 kap. 1 § i kyrkoordningen.

Motion 2009:72 av Carina Etander Rimborg, Vigsel och äktenskap

1. Kyrkomötet beslutar att Svenska kyrkan inte ska ansöka hos Kammarkollegiet om vigselrätt.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att återkomma till Kyrkomötet med förslag till ändring av kyrkoordningen (SvKB 1999:1) av vilken framgår att stadfästelse av äktenskapslöften ges av civil myndighet och att det finns en särskild form för gudstjänst för makar som ingått äktenskap.
3. Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att återkomma till Kyrkomötet med förslag till sådan ändring av Den svenska kyrkohandboken att ordningen för vigselgudstjänst upphävs och en ny ordning för gudstjänst för makar som ingått äktenskap införs.

Motion 2009:95 av Ola Isacson, Vigsel – ett kompromissförslag

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att fortsätta den teologiska bearbetningen av Svenska kyrkans äktenskapssyn, särskilt avseende dess förhållande till samhällets äktenskapssyn.
2. Kyrkomötet beslutar att den i punkt 1 nämnda bearbetningen sker såväl inom Svenska kyrkan som i samtal med Borgågemenskapens kyrkor, och att innebörden i begreppet luthersk tradition särskilt beaktas.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 punkt 1, vad avser förändringar i inledningen till kyrkoordningens 23 kapitel.
4. Kyrkomötet beslutar att avslå Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 punkt 2.
5. Kyrkomötet beslutar att i 23 kap. i kyrkoordningen infoga en paragraf med följande lydelse: "Kyrkostyrelsen får utfärda bestämmelser om utformning och användning av vigselordning för par av samma kön."
6. Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att med utgångspunkt i ordningen för välsignelse över registrerat partnerskap utarbeta vigselordning för par av samma kön utan att begreppet "äktenskap" används i denna ordning.
7. Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att återkomma med förslag till ändringar i 23 kap. i kyrkoordningen.
8. Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att inom ramen för det pågående handboksarbetet uppmärksamma, bearbeta och dra konsekvenser utifrån hänvisningar till luthersk uppfattning och tradition i KsSkr 2009:6.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 samt motionerna 2009:26, 2009:27, 2009:28, 2009:34, 2009:39, 2009:40, 2009:44, 2009:50, 2009:72 och 2009:95. Yttrandet Ln 2009:12y bifogas i *bilaga 1*.

Yttranden från andra utskott

Ekumenikutskottet har yttrat sig över Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 samt över motionerna 2009:26, 2009:28 och 2009:95. Yttrandet Eu 2009:3y bifogas i *bilaga 2*.

Kyrkorättsutskottet har yttrat sig över Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6. Yttrandet Kr 2009:3y bifogas i *bilaga 3*.

Kyrkorättsutskottet har också yttrat sig över motion 2009:95. Yttrandet Kr 2009:6y bifogas i *bilaga 4*.

Bakgrund

Kyrkostyrelsens skrivelse

I Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 *Vigsel och äktenskap* behandlas frågor beträffande Svenska kyrkans vigselrätt samt vigsel av par av samma kön. Kyrkostyrelsen föreslår Kyrkomötet att Svenska kyrkan utnyttjar den möjlighet som erbjudits i lagstiftningen att även fortsättningsvis förrätta vigsel samt att Svenska kyrkan även bör viga par av samma kön.

Kyrkomötet föreslås ge i uppdrag åt Kyrkostyrelsen att hos Kammarkollegiet ansöka om vigselrätt för Svenska kyrkan, besluta om erforderliga ändringar i kyrkoordningen samt fastställa anvisningar för hur kyrkohandbokens ordning för vigselgudstjänst anpassas i de fall makarna är av samma kön. Kyrkomötet föreslås dessutom fatta beslut beträffande ansökan om förordnande som vigselförrättare för alla präster i Svenska kyrkan.

Motionerna

I motionerna 2009:26 och 2009:40 föreslår motionärerna att Kyrkomötet avvisar Kyrkostyrelsens skrivelse respektive avslår förslagen i skrivelse 2009:6.

I motion 2009:50 föreslås Kyrkomötet avslå Kyrkostyrelsens förslag i punkterna 1 och 2 i skrivelsen. I motion 2009:95 föreslås avslag på skrivelsens punkt 1, vad avser förändringar i inledningen till kyrkoordningens 23 kapitel, samt avslag på punkt 2 i skrivelsen. Motionären föreslår också att en ny paragraf infogas i KO 23 kap. samt att Kyrkostyrelsen återkommer med förslag till ändringar i detta kapitel i kyrkoordningen.

Motionärerna bakom motion 2009:27 föreslår Kyrkomötet att uppdra till Kyrkostyrelsen att meddela regeringen att Svenska kyrkan önskar avsäga sig vigselrätten. Motionärerna i motionerna 2009:39, 2009:44 och 2009:72 föreslår att Svenska kyrkan inte ska ansöka hos Kammarkollegiet om vigselrätt.

Vidare föreslås i de tre motionerna att kyrkoordningen ändras så att det framgår att stadfästelse av äktenskapslöften ges av civil myndighet samt att det finns en särskild form för gudstjänst för makar som ingått äktenskap.

I motionerna 2009:39 och 2009:72 föreslås Kyrkostyrelsen få i uppdrag att återkomma med förslag till ändring av *Den svenska kyrkohandboken* innebärande att ordningen för vigselgudstjänst upphävs och en ny ordning för gudstjänst för makar som ingått äktenskap införs. I motion 2009:95 föreslås Kyrkostyrelsen få i uppdrag att utarbeta vigselordning för par av samma kön utan att begreppet

äktenskap används. Dessutom föreslår motionären att man inom handboksarbetet ska uppmärksamma, bearbeta och dra konsekvenser utifrån hänvisning till luthersk uppfattning och tradition i kyrkostyrelsens skrivelse.

I motion 2009:28 föreslås Kyrkomötet besluta att stå fast vid synen på äktenskapet såsom förbehållet relationen mellan en man och en kvinna.

Motionärerna bakom motion 2009:34 föreslår ett beslut som innebär att Kyrkostyrelsen får i uppdrag att utreda huruvida det är möjligt att inom sig rymma två äktenskapssyner. I motion 2009:95 föreslås Kyrkostyrelsen få i uppdrag att fortsätta den teologiska bearbetningen av Svenska kyrkans äktenskapssyn, såväl inom Svenska kyrkan som i samtal med Borgågemenskapens kyrkor, med särskild beaktande av innebörden i begreppet luthersk tradition.

Kyrkomötet föreslås i motion 2009:26 uppdra åt Kyrkostyrelsen att genomföra ekumeniska konsultationer innan en eventuell ny skrivelse om vigsel och äktenskap läggs fram. I motion 2009:28 föreslås Kyrkomötet besluta att före 2012 fattar Svenska kyrkan inte något beslut som går emot åtagandena inom Lutherska Världsförbundet och Borgågemenskapen.

Ny äktenskapslagstiftning

Den 1 april 2009 beslutade riksdagen om en ny äktenskapslagstiftning i enlighet med Civilutskottets betänkande 2008/09 CU19: *Könsneutrala äktenskap och vigselfrågor*. Denna lag gäller från 1 maj 2009. Den avgörande förändringen består i att institutet och begreppet äktenskap nu också omfattar par av samma kön. Lagen om registrerat partnerskap har upphört att gälla, vilket innebär att det inte längre är möjligt att registrera partnerskap. Dock har redan registrerade partner möjlighet att välja mellan att fortsätta som sådana och att omvandla sitt partnerskap till äktenskap.

Den andra stora förändringen för Svenska kyrkan innebär att hon, i likhet med andra kyrkor och samfund, måste ansöka om vigselstånd och om förordnanden för sina vigselförrättare. Vigselbehörigheten för präst i Svenska kyrkan gäller enligt övergångsregler till 1 maj 2010.

Någon plikt att alltid viga dem som så önskar finns inte för vigselförrättarna.

Tidigare kyrkomöten

Frågor med anknytning till samlevnad, vigsel och äktenskap har varit föremål för behandling i Kyrkomötet varje år under 2000-talet förutom 2004. Vid 2008 års kyrkomöte behandlade Gudstjänstutskottet bland annat motion 2008:67 *Bibelläsning vid vigselgudstjänst*. 2007 utarbetade Gudstjänstutskottet tre betänkanden om dessa frågor; G 2007:5 *Svenska kyrkans vigselrätt*, G 2007:6 *Djupare teologisk reflektion kring samlevnad* och G 2007:7 *Äktenskapet – en bild av vår relation till Gud*. Också 2006 behandlades en motion om teologisk reflektion kring samlevnad, G 2006:2 *Teologisk reflektion kring samlevnadsfrågor*. Vid 2005 års kyrkomöte behandlades Kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2005:9 *Samlevnadsfrågor* och fyra motioner som inlämnats i anslutning till den. 2003 behandlades sex olika motioner i betänkandet G 2003:2 *Vigsel, äktenskap och partnerskap*. Vid 2002 års kyrkomöte behandlades Kyrkostyrelsens skrivelse samt fem motioner i Kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2002:1 *Kyrkan och homosexualiteten*. 2001 behandlades en motion i Tillsyns- och uppdragsutskottet TU 2001:6 *Svenska kyrkan och homosexualiteten* och en i Gudstjänstutskottet, G 2001:2 *Vigsel av homosexuella*. Motsvarande förslag fanns också 2000 i betänkande G 2000:2 *Vigsel av homosexuella*.

Hur dessa teman behandlades i Kyrkomötet och Ombudsmötet före millennieskiftet beskrivs bland annat i de utredningar och skrivelser som lagts fram för Kyrkomötet.

Ändringar i kyrkoordningen

Kyrkostyrelsen föreslår i sin skrivelse att Kyrkomötet beslutar att ändra kyrkoordningen i tre kapitel. Det är inledningstexten samt 2 § och 4 § i kapitel 23 *Vigsel och välsignelsehandlingar*, 8 § i kapitel 42 *Avgifter och uppbörd* samt 2 § i kapitel 56 *Kyrkobokföring och andra register*.

Vigsel och välsignelsehandlingar

I inledningstexten föreslår Kyrkostyrelsen att orden ”kvinnan och mannen” på två ställen byts ut mot ”två personer” respektive ”paret ömsesidigt”. Dessutom föreslås ett nytt stycke i inledningstexten som talar om äktenskapets syfte och om vad som är konstitutivt för ett äktenskap.

Med anledning av att Lagen om registrerat partnerskap inte längre gäller föreslås också en ändring i inledningstextens sista stycke, vilket Kyrkomötet 2007 beslutade om.

Kyrkohandbokens ordning för vigselgudstjänst

Kyrkostyrelsen föreslår att skrivelsens bilaga 1 *Kompletterande anvisningar till kyrkohandbokens ordning för vigselgudstjänst* ska utgöra ett tillägg till *Den svenska kyrkohandboken*. I anvisningarna anges de anpassningar av vigselordningen som görs i de fall makarna är av samma kön och vid välsignelse över borgerligt ingånget äktenskap med par av samma kön. I skrivelsens bilaga 2 *Vigselordning* visas hur vigselordningen i praktiken utformas i enlighet med anvisningarna i bilaga 1.

Bland remissinstanserna hade en stor majoritet uttryckt att det i princip ska finnas en gemensam vigselordning i Svenska kyrkan.

I en reservation till Läronämndens yttrande sägs att förslaget till vigselordning ”landade till sist i en enhetligt könsneutral ordning för alla brudpar, oavsett kön”.

Kyrkostyrelsens förslag innebär dock endast att nuvarande kyrkohandbok kompletteras med anvisningar som ska gälla vid vigsel då makarna är av samma kön.

Motionärerna i motionerna 2009:39, 2009:44 och 2009:72 föreslår att det ska finnas en särskild form av gudstjänst för makar som ingått äktenskap. Som en konsekvens av det tydliggörs i motion 2009:39 och motion 2009:72 att Kyrkostyrelsen bör få i uppdrag att komma med ett förslag till ändring av kyrkohandboken som innebär att ordningen för vigselgudstjänst upphör och en ny ordning för gudstjänst för makar som ingått äktenskap införs.

I motion 2009:95 föreslås Kyrkomötet besluta att kyrkoordningens 23 kapitel får en paragraf med lydelsen: ”Kyrkostyrelsen får utfärda bestämmelser om utformning och användning av vigselordning för par av samma kön.” Motionären föreslår att en vigselordning för par av samma kön utarbetas. I denna ska inte begreppet ”äktenskap” användas. Utgångspunkt bör tas i ordningen för välsignelse över registrerat partnerskap. Utifrån detta föreslås Kyrkostyrelsen få i uppdrag att återkomma med förslag till ändringar i kyrkoordningens 23 kapitel. Dessutom föreslår motionären att Kyrkostyrelsen får i uppdrag att inom det pågående handboksarbetet ”uppmärksamma, bearbeta och dra konsekvenser utifrån hänvisningar till luthersk uppfattning och tradition i KsSkr 2009:6”.

Äktenskapsbegreppet

I mars 2007 presenterades det statliga betänkandet *Äktenskap för par med samma kön – Vigsselfrågor* (SOU 2007:17). Där föreslogs att begreppet äktenskap skulle gälla också för relationen mellan par av samma kön. I Kyrkostyrelsens remissvar, som grundades på en underremiss till samtliga domkapitel och stiftsstyrelser samt Församlingsförbundet och Svenska Kyrkans Unga, framfördes att ordet äktenskap även fortsättningsvis endast borde användas för att benämna relationen mellan en man och en kvinna. Denna synpunkt fick dock inget genomslag i regeringens proposition. Enligt den nya lagen omfattar begreppet äktenskap såväl par av samma kön som par av olika kön.

Kyrkostyrelsen påtalar i skrivelse KsSkr 2009:6 att äktenskapet enligt luthersk tradition hör till de världsliga ordningarna och inte har med frälsningen att göra. Styrelsen menar också att den som vill att begreppet äktenskap förbehålls relationen mellan en kvinna och en man nu måste ta ställning till om den nya äktenskapslagen har sådan betydelse att Svenska kyrkan ska avstå från att ansöka om vigselrätt.

Läronämnden konstaterar i sitt yttrande att det är möjligt att acceptera samkönade äktenskap och har inget att invända mot styrelsens förslag.

Äktenskapet har inte haft ett statiskt innehåll genom historien. Däremot har det framställts så i olika tider och sammanhang. Det är ett memento att äktenskapet tillsammans med till exempel ras, folk och börd ansetts vara oföränderliga eller fasta skapelsegivna ordningar. Läronämnden vill därför understryka vikten av pågående reflektion i samlevnadsfrågor. Det är emellertid viktigt att denna pågående reflektion inte hindrar kyrkan från att fatta konkreta beslut. Samtidigt finns det en risk att kyrkan i sin vigselordning implicit förutsätter att den äktenskapsform vi har just i vår tid är just den Gud vill ha.

Läronämnden konstaterar samtidigt att det inom Svenska kyrkan finns olika uppfattningar i denna fråga.

I reservationerna till Läronämndens yttrande sägs att "Äktenskapet innebär en förening av mannen och kvinnan" och "Äktenskapet har från början varit en del av den kristna kyrkans tro, bekännelse och lära. Det är visserligen inte en fråga som rör människans frälsning, men äktenskapet hör ändå till de områden inom läran som haft betydelse som en del av kyrkans förståelse av livet som människa och kristen".

Motionärerna i motion 2009:28 vill att "Svenska kyrkan står fast vid den allkristna synen på äktenskapet såsom förbehållet relationen mellan en man och en kvinna". De säger också att "Det sätt varpå Gud instiftade äktenskapet var grundläggande genom att Han skapade oss människor till man och kvinna, och lät fortplantningen – som en enda funktion – vara delad i två kroppar".

I motion 2009:40 *Utvidgat äktenskapsbegrepp och vigselrätt* där Kyrkomötet föreslås avslå Kyrkostyrelsens förslag motiveras detta bland annat med att "Bibeln ger inga andra legitima ramar för att bli ett kött, än inom äktenskapet mellan man och kvinna. Sexuell utlevnad utanför det heterosexuella äktenskapet bryter mot den grundplan som finns i skapelsen. ... Gud har inte ändrat sin grundläggande plan för människans sexualitet".

I motion 2009:50 menar motionärerna att "en konflikt med Svenska kyrkans lutherska lära skulle föreligga" om Kyrkostyrelsens förslag antas. Detta motiveras med citat ur Stora katekesen och dess utläggning av sjätte budet.

I motion 2009:34 sägs att "Den tidigare enheten inom Svenska kyrkan i synen på äktenskapet här gått förlorad". Motionärerna menar att "denna splittrade och

oförenliga syn på äktenskapet kommer att visa sig i en lika splittrad förkunnelse och undervisning” och föreslår att Kyrkostyrelsen får i uppdrag att utreda hur två motstridiga uppfattningar kan rymmas inom kyrkan.

Motionären i motion 2009:95 menar att ”Kyrkostyrelsen lösgör Luthers syn på äktenskapet som en samhällsordning från de konsekvenser denna syn medför” och föreslår att Kyrkostyrelsen får i uppdrag ”att fortsätta den teologiska bearbetningen av Svenska kyrkans äktenskapssyn, särskilt avseende dess förhållande till samhällets äktenskapssyn”.

Vigselrätt

Kyrkostyrelsen föreslår att den får i uppdrag att hos Kammarkollegiet ansöka om vigselrätt för Svenska kyrkan. I sitt yttrande över det statliga betänkandet *Äktenskap för par med samma kön – Vigsselfrågor* (SOU 2007:17) menade Kyrkostyrelsen att de argument som talar för en fortsatt vigselrätt väger tyngre än de som talar mot. Den instämde därför i utredarens förslag att systemet med valfrihet mellan vigsel inom trossamfund och borgerlig vigsel skulle behållas. Den underremiss som genomfördes inför styrelsens yttrande visade att en majoritet av remissinstanserna förordade bibehållen vigselrätt.

I skrivelsen påminner Kyrkostyrelsen om att Kyrkomötet 2003 uppdrog åt styrelsen att för regeringen tillkännage att Svenska kyrkan önskade att vigsel alltså skulle kunna ske antingen kyrkligt eller civilt.

Läronämnden konstaterar att ett ställningstagande till huruvida Svenska kyrkan önskar behålla vigselrätten måste tas vid höstens kyrkomöte, annars upphör den. Nämnden hänvisar till sitt yttrande Ln 2007:1y, där nämnden angående vigselrätten säger att det ur läromässig synvinkel är möjligt både att behålla den och att avsäga sig den.

I en reservation till yttrandet sägs att en ”ordning, där den civilrättsliga registreringen föregår den religiösa riten, [skulle] tydliggöra den för vår tradition naturliga roll- och ansvarsfördelningen mellan stat och kyrka som ligger i distinktionen mellan andligt och världsligt regemente”.

Av de tio motioner som behandlas i detta betänkande innehåller sju sådana förslag som innebär att Svenska kyrkan inte ska ansöka om vigselrätt. Motiveringarna för dessa är av tre slag. De tar sin utgångspunkt i äktenskapssynen, synpunkten att kyrkan inte bör åta sig det juridiska uppdraget respektive ansvaret för de ekumeniska relationerna.

Det juridiska uppdraget

Regeringen beskriver i *Proposition 2008/09:80 Äktenskapsfrågor* den historiska utvecklingen av det juridiska uppdraget så:

I äldre tid ingicks äktenskap genom avtal mellan mannens och kvinnans släkter (ätter). Avtalet innefattade flera rättshandlingar. Viktigast var dels fästningen (trolovningen), dels giftermålet, dvs. det tal – mål – genom vilket giftomannen överlämnade kvinnan till mannen, dels den s.k. sängledningen. Som en följd av kristet inflytande infördes så småningom den kyrkliga vigseln i Sverige. Under lång tid kunde man välja att ingå äktenskap i kyrkan eller enligt den äldre traditionen. Först år 1734 blev den kyrkliga vigseln ett villkor för ett äktenskap med full rättsverkan. Kravet på kyrklig vigsel motiverades visserligen av religiösa skäl men också av de praktiska och administrativa fördelarna. Före reformen var det vanligt att äktenskap ingicks under så oklara former att många levde i

vad de trodde var giltiga äktenskap men som inte var det. Andra visade sig vara lagligen gifta utan att veta om det. Genom den nya ordningen undveks sådana oklarheter.

Under 1800-talets senare hälft utvecklades successivt möjligheten att ingå äktenskap i borgerlig ordning, och år 1908 infördes slutligen det system som finns i dag, dvs. med en generell möjlighet att välja mellan borgerlig och kyrklig vigsel. I samband med detta diskuterades om äktenskap endast borde få ingås borgerligt och om de par som önskade sedan skulle kunna bekräfta äktenskapet genom en ceremoni med t.ex. kyrkligt innehåll. En sådan ordning ansågs på ett klarare sätt ge uttryck för äktenskapet som ett icke-religiöst rättsförhållande men infördes trots detta inte, framför allt med hänvisning till de praktiska olägenheterna. Det var bara Svenska kyrkan, som ju då var en del av staten, som var representerad över hela landet. Kyrkan ansvarade på den tiden också för folkbokföringen och andra administrativa offentliga uppgifter

I början av 1970-talet övervägdes ett förslag som innebar att äktenskap skulle ingås genom en anmälan till en företrädare för det allmänna (SOU 1972:41). Tanken var att en sådan anmälan skulle kunna tas emot av tjänstemän vid vissa myndigheter och av präster. De par som ville skulle dessutom kunna få en vigsel eller annan högtidlig inramning. Förslaget genomfördes dock inte, bl.a. eftersom det bedömdes vara oförenligt med de formföreskrifter som finns i 1962 års FN-konvention angående samtycke till, minimiålder för samt registrering av äktenskap (SÖ 1964:29), som Sverige tillträtt. I stället förenklades det då gällande borgerliga vigselformuläret (se prop. 1973:32 s. 101 f.). Inte heller den reform år 2000 som innebar att Svenska kyrkan skildes från staten föranledde någon ändring av vigselrätten.

Enligt propositionen har ett fyrtiotal trossamfund vigsel tillstånd.

Kyrkostyrelsen refererar i sin skrivelse till Teologiska kommittén som ser tre möjliga sätt för kyrkan att förhålla sig sedan den nya lagstiftningen trätt i kraft.

1. Erbjudas såväl vigsel som välsignelse över borgerligt ingånget äktenskap.
2. Endast erbjuda välsignelse över borgerligt ingånget äktenskap (som då kan benämnas på annat sätt i välsignelsehandlingen). Detta alternativ motsvarar den hittills gällande ordningen med välsignelse över registrerat partnerskap. Det kan vara aktuellt om man menar att Svenska kyrkan inte bör förrätta vigsel till äktenskap av par med samma kön, eftersom man uppfattar att det utvidgade äktenskapsbegreppet inte stämmer överens med kyrkans syn på äktenskap, men ändå vill kunna ge paret välsignelse över deras relation.
3. Avstå även från att erbjuda välsignelse över borgerligt ingånget äktenskap med hänvisning till att lagstiftningens äktenskapsbegrepp inte stämmer överens med kyrkans syn på äktenskapet.

Kyrkostyrelsen konstaterar att det finns ett starkt stöd i remissutfallet för att viga par av samma kön och att majoriteten av remissinstanserna ser det som positivt eller åtminstone logiskt och konsekvent att göra så. Vidare konstaterar styrelsen att kyrkan inte förfogar över äktenskapslagstiftningen. I stället har Svenska kyrkan att förhålla sig till riksdagens beslut. Kyrkostyrelsen hänvisar till slutsatserna i Teologiska kommitténs bedömning, som konstaterar ”att det av teologiska skäl finns anledning att bejaka den av staten fastställda lagstiftning som

innebär att äktenskapet även kommer att omfatta par med samma kön”. Kyrkostyrelsen ser det som en god samhällelig ordning till människors stöd, att par av samma kön kan vigas till äktenskap genom kyrklig vigsel.

I en reservation i skrivelsen uttalar reservanten att han inte anser att Svenska kyrkan bör åta sig den myndighetsutövning, som det innebär att stadfästa äktenskapslöften.

Läronämnden skriver i sitt yttrande att den könsneutrala äktenskapslagstiftningen aktualiserar frågan om förhållandet mellan kyrka och stat i luthersk tradition.

Inom denna tradition har vi ett stort förtroende för staten, motiverat med att Gud verkar även genom de världsliga ordningarna. Detta innebär dock inte att kyrkan okritiskt ska bejaka alla samhälleliga ordningar. I ett mångkulturellt samhälle innebär det också att kyrkan inte kan förvänta sig att samhället självklart inrättas efter kyrkliga önskemål. Svenska kyrkan måste ständigt på nytt i varje situation självständigt förhålla sig till den aktuella lagstiftningen och aktivt utforma sitt eget handlande i förhållande till denna (jfr motion 2009:34 och 95).

I en reservation till yttrandet sägs att om Svenska kyrkan avstår från vigseluppdraget skulle hon ”stå fri gentemot staten och därmed lättare kunna upprätthålla också den kritiska funktion som ligger i regementsläran, när den förstås rätt”. I en annan reservation motiveras förslaget att avstå från vigseluppdraget med att en äktenskapsbalk nu för första gången trätt i kraft utan att kyrkan har varit med som lagstiftare. ”När staten nu ensam stiftar lag om äktenskapet är det möjligt att hävda att också äktenskapet som rättslig institution sekulariserats.”

I motion 2009:27 skriver motionärerna ”En fri kyrka får inte låta sig förvandlas till en institution som upplevs gå i partpolitikernas och statsmaktens ledband.” De säger vidare att om Svenska kyrkan avstår från vigselrätten skulle det för det första bidra till att paret får en bättre förståelse för äktenskapets juridiska sida och för det andra att Svenska kyrkan då helt kan fokusera på äktenskapets kristna och sociala betydelse.

I motion 2009:39 sägs ”Ett avskaffande av kyrklig vigsel i betydelsen stadfästelse av äktenskapslöften kommer inte att äventyra kyrkans folkliga förtroende.”

Motionärerna i motion 2009:40 motiverar sitt förslag om att inte ansöka om vigselrätt med bland annat en farhåga för att statens makt att bevilja vigselrätt, som också innebär en statlig kontroll av samfundet, ska leda till konflikter i fråga om vilka som bör ha vigselrätt. Dessutom menar de att det är viktigt att tydliggöra statens och samfundens skilda roller.

I motion 2009:44 sägs att relationsändringen 2000 var ett avgörande steg för att avveckla Svenska kyrkans myndighetsfunktioner och att man nu inte bör förnya en sådan.

Motionären i motion 2009:95 påtalar att Luther ansåg att vigsel skulle förrättas av civila myndigheter och att det var bristande civila funktioner som gjorde att kyrkan fick uppdraget att viga.

Ekumeniska relationer

Kyrkostyrelsen redogör i sin skrivelse för olika ekumeniska kontakter under det senaste året med anledning av förändringen av äktenskapslagen.

Kyrkostyrelsens skrivelse har översatts till engelska, tyska och spanska och kommer inom kort att tillsammans med ett följebrev skickas till Svenska kyrkans partnerkyrkor i olika delar av världen. Tidigare har bland annat Teologiska

kommitténs rapport *Homosexuella i kyrkan* samt rapporten *Kärlek, samlevnad, äktenskap*, från den hearing som kommittén anordnade i september 2004, översatts till engelska och sänts till kyrkor och ekumeniska organisationer.

Ärkebiskopen skrev i slutet av maj ett brev till kyrkorna inom Borgågemenskapen, där han redogör för den nya lagstiftningen och Svenska kyrkans arbete med anledning av denna. Biskoparna Christopher Hill och John Hind svarade i egenskap av ordförande för Council for Christian Unity of the Church of England respektive Faith and Order Advisory Group of the Church of England. De konstaterar att de frågor Svenska Kyrkan ställts inför också är aktuella i deras sammanhang och hoppas på fortsatt och fördjupad dialog om dessa frågor. I januari 2008 genomfördes en teologisk konferens inom Borgågemenskapen, *Ethics and Communion*, om ställningstaganden i etiska frågor och dess betydelse för kyrkornas gemenskap. Teologiska kommittén inbjöd den 18–20 december 2006 Borgå-kyrkorna samt dess observatörer, från de danska och lettiska kyrkorna, till en konsultation kring samlevnadsfrågorna i Sigtuna.

De nordiska lutherska kyrkornas ledare samlas regelbundet till överläggningar. Under senare år har det för ärkebiskopen varit viktigt att där informera om Svenska kyrkans arbete med samlevnads- och äktenskapsfrågorna. Vid det senaste nordiska biskopsmötet informerades samtliga nordiska lutherska biskopar om arbetet.

Inom Sveriges Kristna Råd har det på senare tid funnits ett pågående samtal om samlevnadsfrågorna. Bland annat har ett seminarium om äktenskap och samlevnad genomförts. Sveriges Frikyrkosamråd informerades i januari 2005 om Svenska kyrkans arbete med frågorna.

Vid Lutherska världsförbundets (LWF:s) generalförsamling i Winnipeg 21-31 juli 2003 väckte den svenska delegationen frågan om homosexualitet och kyrkornas syn på samkönad kärlek. 2004 beslutade LWF:s Council att tillsätta en utredning, ”Task Force”, med uppdrag att reflektera bibliskt, historiskt och etiskt kring dessa frågor och särskilt över hur olika bibeltolkningstraditioner och olika etiska förhållningssätt, som påverkar kyrkans enhet, kan hanteras. När den utvidgade rådsförsamlingen samlades i samband med LWF:s 50-årsjubileum i Lund, 20-27 mars 2007, presenterades rapporten *Marriage, Family and Human Sexuality*. I dess slutsatser säger man att det är viktigt att kyrkorna fortsätter att reflektera över i vilken mån frågor om familj, äktenskap och sexualitet (inklusive homosexualitet) anses vara kyrkoskiljande, samtidigt som kyrkorna har kunnat leva i gemenskap (communion) trots skillnader i hur man värderat frågor om kvinnors rätt till vigningstjänst, skilsmässa och nytt äktenskap, användande av preventivmedel och samboförhållanden. De båda ärkebiskoparna KG Hammar och Anders Wejryd har, liksom förtroendevalda och tjänstemän som representerat Svenska kyrkan, i LWF-sammanhanget sedan 2003 informerat om och samtalat med representanter för andra kyrkor om hur Svenska kyrkan arbetat med samlevnadsfrågorna.

I två av reservationerna till skrivelsen anges ekumeniken som skäl till att Kyrkomötet inte bör följa Kyrkostyrelsens förslag.

Läronämnden skriver i sitt yttrande:

Samtidigt som de ekumeniska relationerna hjälper oss att värna vår identitet som kyrka, hjälper de oss också i det gemensamma sökandet efter att uttrycka tro i vår tid.

Kyrkostyrelsens förslag är inte uttryck för ekumenisk okänslighet, utan för Svenska kyrkans allvarliga prövning av vad som är Guds vilja i vår situation. Den ekumeniska dialogen rymmer åsiktsskillnader. Etiska ställningstaganden är inte med nödvändighet kyrkoskiljande.

I två av reservationerna till yttrandet är det ekumeniska ansvarstagandet viktiga argument för att inte Svenska kyrkan ska ansöka om vigselrätt.

Från motionärerna framhålls i motion 2009:26, motion 2009:28, motion 2009:39, motion 2009:72 samt motion 2009:95 det ekumeniska ansvaret som ett viktigt argument för att inte vilja tillstyrka Kyrkostyrelsens förslag.

I motion 2009:26 föreslås Kyrkostyrelsen få i uppdrag att, ”innan en eventuell ny skrivelse om vigsel och äktenskap lämnas till Kyrkomötet, genomföra de ekumeniska konsultationer till vilka Svenska kyrkan förpliktat sig”.

I motion 2009:28 föreslår motionärerna att ”Kyrkomötet beslutar att före 2012 fattar Svenska kyrkan inte något beslut som skulle gå emot åtagandena i fråga om äktenskap och homosexualitet som finns inom Lutherska världsförbundet och Borgågemenskapen”.

Ärendets beredning inom Svenska kyrkan

Frågor om homosexuell samlevnad och homosexuellas plats i kyrkan har behandlats och utretts i olika omgångar sedan 1972. Under 1970-talet var Svenska kyrkan på visst sätt en föregångare i det svenska samhället. Biskopsmötets utredning som resulterade i boken *De homosexuella och kyrkan* (1974) menade att övervägande skäl talade för att kyrkan skulle stödja och bejaka en varaktig, homosexuell gemenskap, byggd på kärlek och vilja till varaktig trohet. Socialstyrelsen avförde så sent som 1979 homosexualiteten från sin förteckning över sjukdomar. Under de tre decennier som sedan följt har den samhällseliga lagstiftningen i olika steg fortsatt att bejaka homosexuellas rätt till likabehandling på olika områden.

De inomkyrkliga besluten under senare tid har många gånger utgått från konsekvensfrågor med anledning av det allmänna regelverket i samhället. Beslutet att homosexualitet i sig inte kan vara ett skäl för att nekans vigningstjänst har en koppling till diskrimineringslagstiftningen. Lagen om registrerat partnerskap (1995) föranledde Biskopsmötet att formulera en PM angående välsignelse över registrerat partnerskap. Den äktenskapslag som gäller från 1 maj i år väcker frågor avseende Svenska kyrkans ordningar, som Kyrkomötet har att ta ställning till denna gång.

I sin skrivelse redogör Kyrkostyrelsen för utredningar som lagts fram och beslut som tagits fram till nu. Regeringspropositionen (Prop 2008/09:80 *Äktenskapsfrågor*) lades fram i november 2008 och man kunde förmoda att en ny lag skulle träda i kraft den 1 maj 2009. Kyrkostyrelsen samtalade om konsekvenserna av detta vid sitt sammanträde den 10 december 2008 (150 §). Det uppdrogs åt kyrkokansliet att utarbeta förslag till remissdokument med förslag till vigselordning, som kan användas för par av samma kön, tillsammans med förslag till erforderliga följdändringar i kyrkoordningen. Efter beslut i arbetsutskottet om utformningen av dokumenten skulle dessa sändas på remiss till stiftet. Syftet var att ge Kyrkomötet handlingsfrihet och det betonades att Kyrkostyrelsen inte hade tagit ställning i frågan.

I en av reservationerna till läronämndens yttrande ges en annan bild av ärendets beredning vad gäller remissdokumentet.

I skrivelsen beskrivs också Teologiska kommitténs arbete med samlevnadsfrågorna.

I nämnda reservation finns kritik mot att kommittén bidragit till skrivelsen med en PM, *Bilaga 3 Teologiska kommitténs bedömningar beträffande äktenskap för par av samma kön*, trots att Biskopsmötet och Kyrkostyrelsen ansett att kommitténs uppdrag avseende samlevnadsfrågorna är avslutat. Kommittén väckte

frågan om sitt uppdrag vid Biskopsmötet 20 januari 2009 och biskoparna menade att kommitténs uppdrag för deras del kunde anses vara fullgjort. Kyrkostyrelsens arbetsutskott uppdrog vid sitt sammanträde den 11 februari åt Teologiska kommittén att yttra sig över hur Svenska kyrkan teologiskt borde förhålla sig till förslagen till ny äktenskapslagstiftning. Kommitténs överväganden redovisades i en skrivelse till Kyrkostyrelsen daterad den 21 april. Vid sitt sammanträde den 22–23 april beslutade Kyrkostyrelsen att liksom Biskopsmötet anse att Teologiska kommitténs arbete med samlevnadsfrågorna är avslutat. Att kommitténs yttrande arbetats fram med hjälp av kommunikation via e-post motiveras enligt kommitténs sekreterare av att det arbetssättet gav mer tid för samråd och eftertanke än vad ett vanligt sammanträde kunde ge.

Biskopsmötets uppdrag att yttra sig vid beredningen av beslut i teologiska och ekumeniska frågor av större vikt (KO 12 kap. 3a §) ombesörjs ofta utan att formella yttranden formuleras. Biskopsmötet och Kyrkostyrelsen träffas varje år till gemensamma överläggningar i aktuella frågor. Under 2009 har gemensamma överläggningar ägt rum både i januari och i maj med anledning av förslaget till ny äktenskapslagstiftning. Vid Biskopsmötet i maj presenterades Kyrkostyrelsens skrivelse, KsSkr 2009:6, dagen innan de gemensamma överläggningarna. Teologiska kommittén, som haft Kyrkostyrelsens uppdrag att bereda samlevnadsfrågorna, har återkommande sedan 2002 samrått med Biskopsmötet om sitt arbete.

Läronämnden konstaterar i sitt yttrande att ”Tidspressen har ställt exceptionella krav på kyrkans beslutsprocess. ... Dock kommer såväl förankringsarbetet som arbetet med kyrkoordningen och Kyrkohandboken att fortsätta.”

I tre av reservationerna till yttrandet framförs tidspressen, och som en konsekvens av det undermåliga beslutsunderlag, som skäl för att inte nu bejaka Kyrkostyrelsens förslag.

Avgifter och uppbörd

Kyrkostyrelsen föreslår i skrivelsen ändringar i kyrkoordningens 42 kapitel 8 §. Ordet *kontrahenterna* föreslår styrelsen ska bytas ut mot *makarna*. Avseende vilken församling som ska ta ansvar för eventuell clearingavgift vid vigsel föreslås att i stället för i första hand den församling som *kvinnan* tillhör, ska det vara den församling som *den äldre av makarna* tillhör. I konsekvens därmed föreslås i stället för den församling som *mannen* tillhör, den församling som *den yngre av makarna* tillhör.

Kyrkobokföring och andra register

Kyrkostyrelsen föreslår ett tillägg till kyrkoordningens 56 kapitel 2 §. Där sägs att det i Svenska kyrkan ska finnas register som gör det möjligt att ansöka om förordnande för präster att vara vigselförrättare.

Vigselbehörighet och vigselkyldighet

Kyrkostyrelsens förslag innebär att under förutsättning att Svenska kyrkan ges vigselrätt ska ansökan om förordnande som vigselförrättare lämnas in till Kammarkollegiet. Ansökan ska avse alla som är behöriga att utöva uppdraget som präst i Svenska kyrkan. Domkapitlen ska ansvara för att anmäla till Kyrkostyrelsen vilka personer ansökan ska gälla. Kyrkostyrelsen ska ansvara för att uppgifterna vidarebefordras till Kammarkollegiet.

Kyrkostyrelsen poängterar också att ingen präst ska vara skyldig att tjänstgöra vid vigsel av par av samma kön. I riksdagsbetänkandet *Äktenskap för par av samma kön – Vigsselfrågor* (SOU 2007:17) sägs att en vigsselförrättare inom ett trossamfund inte har någon författningsreglerad skyldighet att viga vare sig en kvinna och en man eller ett par av samma kön som enligt äktenskapsbalken har rätt att ingå äktenskap.

Kyrkostyrelsen menar att ansökan om förordnande som vigsselförrättare bör i princip avse alla som är behöriga att utöva uppdraget som präst i Svenska kyrkan.

Innehållet i uppdraget som präst är inte en fråga som avgörs av den enskilda prästen. ...

Det är inte fråga om att den enskilda prästen själv ska bedöma om han eller hon vill vara vigsselförrättare utan om en bedömning som domkapitlet gör utifrån sitt tillsynsansvar.

Kyrkostyrelsen redovisar också sina överväganden vad gäller behovet av en reglering av rätten att avstå från att förrätta en vigsel, så kallad väjningsrätt. Några remissinstanser efterlyste en sådan i sina remissvar till Kyrkostyrelsens förslag. Styrelsen betonar dock att det är Svenska kyrkan som ansöker om och förväntas få rätt och därmed skyldighet att förrätta vigsel. Svenska kyrkan bejakar att det inom kyrkan kan rymmas olika syn på äktenskapet. Det är därför grundläggande att ingen präst mot sin personliga övertygelse om vad som är rätt ska tvingas att viga par av samma kön. Det har inte heller tidigare funnits någon absolut vigselplikt för präster i Svenska kyrkan. Erfarenheterna av prästers olika förhållningssätt vad gäller vigsel av fränskilda visar att detta har gått att lösa.

Kyrkostyrelsen berör också frågan om en vigsselförrättare som inte vill viga ett par av samma kön gör sig skyldig till olaga diskriminering. Styrelsen konstaterar att

För att en vigsselförrättare inom ett trossamfund ska vara skyldig att förrätta vigsel i berörda fall krävs att vigseltillståndet är förenat med vigselskyldighet för enskilda vigsselförrättare.

I en reservation till skrivelsen föreslås ett tillägg till kyrkoordningens 23 kapitel 2 §: ”Den som anser att det strider mot hans eller hennes personliga övertygelse behöver inte leda en vigselgudstjänst.”

I motion 2009:34 menar motionärerna att Kyrkostyrelsen tar för lätt på problematiken med prästers olika syn på vigsel för par av samma kön. ”Styrelsen tycks mena att frågan kan hanteras genom väjningsrätt för den enskilda prästen. Så är inte fallet.”

Utskottets överväganden

Inledning

Utskottet har fört ett samtal som präglats av lyssnande, respekt och viljan att fortsätta vara delar i samma kyrka, lemmar i samma kropp, trots olika ställningstaganden till de förslag som Kyrkostyrelsens skrivelse presenterar.

De grundläggande frågorna om relationer för par av samma kön och deras plats i kyrkan har bearbetats under många år. Gudstjänstutskottet har på ett påtagligt sätt varit aktivt i denna bearbetning genom sitt ansvar att i Kyrkomötet bereda de många förslag av olika karaktär som lagts fram. En sådan uppgift ger kunskaper och förutsättningar för det egna ställningstagandet som många medlemmar i Svenska kyrkan inte på ett självklart sätt har tillgång till. Det är inte så enkelt att ta till sig ny information. Att ifrågasätta det man tidigare tagit för självklart kräver, utöver kunskaper och tillgång till relevanta fakta, personligt mod och ett sammanhang där frågor får ställas och tankar brytas utan att den egna identiteten ifrågasätts. Samhällets förändringar kan också innebära personliga

förändringar, som ibland kan vara smärtsamma. Utskottet konstaterar att frågorna om samkönade relationer hanteras på väldigt olika sätt i olika delar av vår kyrka. Skillnaderna kan bland annat relateras till olika kyrkliga och kulturella traditioner och kontexter, men också till skillnader mellan yngre och äldre, storstad och landsbygd.

Frågor har ställts och kritik har framförts kring detta ärendes beredning, om den har gjorts tillräckligt grundligt och med utrymme för berörda intressenter, såväl på församlingsnivå som i det ekumeniska sammanhanget. Uppfattningen att en fråga borde ha beretts bättre är naturlig, inte minst då det handlar om en komplicerad fråga med avgörande betydelse för synen på den egna identiteten och tillhörigheten. I Läronämndens yttrande bejakas att ärendet kunde ha beretts ytterligare eller på ett annat sätt. Reservanterna till Läronämndens yttrande tar bland annat sin utgångspunkt i just detta.

Utskottet konstaterar att Svenska kyrkan under flera decennier har gått före samhället i övrigt när det gäller ansvarstagande för att stödja par av samma kön. Det finns anledning att understryka Svenska kyrkans mångåriga dialoginsatser i dessa frågor i ekumeniska sammanhang. Nu handlar Kyrkostyrelsens skrivelse om konsekvenserna av ett riksdagsbeslut.

Ändringar i kyrkoordningen

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen (SvKB 1999:1) att anta Kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen, enligt skrivelsen KsSkr 2009:6 punkt 1. Förslagen till ändringar gäller inledningstexten samt 2 § och 4 § 23 kap. Vigsel och välsignelsehandlingar, 8 § 42 kap. Avgifter och uppbörd samt 2 § 56 kap. Kyrkobokföring och andra register.
2. Kyrkomötet avslår motion 2009:28 punkt 1, som menar att äktenskapet ska förbehållas relationen mellan en man och en kvinna.
3. Kyrkomötet avslår motion 2009:34, som vill uppdra åt Kyrkostyrelsen att utreda om det är möjligt att inom sig rymma två äktenskapssyner.
4. Kyrkomötet avslår motion 2009:40, som föreslår att Kyrkostyrelsens skrivelse avslås.
5. Kyrkomötet avslår motion 2009:50, som föreslår avslag på Kyrkostyrelsens skrivelse punkt 1 och punkt 2.
6. Kyrkomötet avslår motion 2009:95 punkt 1, som innebär ett uppdrag till Kyrkostyrelsen att fortsätta den teologiska bearbetningen av Svenska kyrkans äktenskapssyn särskilt i förhållande till samhällets äktenskapssyn.
7. Kyrkomötet avslår motion 2009:95 punkt 3, som föreslår avslag på Kyrkostyrelsens skrivelse punkt 1, avseende förändringar i inledningen till kyrkoordningens 23 kapitel.
8. Kyrkomötet avslår motion 2009:95 punkt 5, som föreslår att en ny paragraf infogas i 23 kap. kyrkoordningen.
9. Kyrkomötet avslår motion 2009:95 punkt 7, som vill uppdra till Kyrkostyrelsen att återkomma med förslag till ändringar i 23 kap. kyrkoordningen.

Kyrkostyrelsen föreslår i sin skrivelse att Svenska kyrkan även bör viga par av samma kön. I konsekvens med detta bör ändringar göras i kyrkoordningen. För inledningstexten till kyrkoordningens 23 kapitel föreslås en varsam revision, som anpassar texten till den nya lagstiftningen. Innebörden blir att vigsel och äktenskap omfattar såväl par av olika kön som par av samma kön. Kyrkostyrelsen konstaterar att äktenskapet har genomgått olika förändringar genom historien

och att kyrkan inte förfogar över äktenskapslagstiftningen. Det som konstituerar ett äktenskap är de ömsesidiga löftena och ett offentligt uttryckt samtycke.

I motionerna 2009:40, 2009:50 och 2009:95 punkt 3 föreslås Kyrkomötet avslå Kyrkostyrelsens skrivelse i dess helhet eller delvis. I motion 2009:95 punkt 5 föreslås en ny paragraf med lydelsen: ”Kyrkostyrelsen får utfärda bestämmelser om utformning och användning av vigselordning för par av samma kön.” I samma motion punkt 7 föreslås ett uppdrag till Kyrkostyrelsen att återkomma med förslag till ändringar i 23 kap. kyrkoordningen.

Kyrkorättsutskottet uttalar i sitt yttrande Kr 2009:3y att de föreslagna ändringarna ur kyrkorättslig synpunkt kan införas. I yttrande Kr 2009:6y, över motion 2009:95 punkt 5, påminner Kyrkorättsutskottet om att beslut om gudstjänstordningar ligger inom Kyrkomötets kompetensområde och menar det därför vara olämpligt att delegera en sådan fråga.

Utskottet menar att det är riktigt att anta Kyrkostyrelsens förslag om ändringar i kyrkoordningen, så att äktenskapet och vigseln också gäller för par av samma kön. Som en konsekvens av detta har utskottet beslutat föreslå att Kyrkostyrelsens förslag i denna del bifalls och att de ovan nämnda motionerna avslås. Fyra ledamöter i utskottet delar inte majoritetens uppfattning och har reserverat sig mot beslutet (reservation 1).

Vilken är då den teologiska grunden för äktenskapet? Detta är en fråga som många menar inte fått tillräckligt utrymme inför det förslag till beslut som nu läggs fram. Svenska kyrkans officiella hållning var länge att begreppet äktenskap borde förbehållas relationen mellan en man och en kvinna. Å ena sidan kan vi konstatera att den nya äktenskapslagen slår fast att de olika samfunden själva har att besluta om sin tolkning av äktenskapsbegreppet och hur man vill använda vigselrätten. Att riksdagen tagit beslut om en könsneutral äktenskapslagstiftning är därför i sig inte avgörande för Svenska kyrkans beslut. Å andra sidan är det väldigt tydligt att det teologiska arbete som gjorts kring frågan under de senaste åren för många har inneburit nya insikter och ett förändrat synsätt. Äktenskapet som begrepp definierar de ömsesidiga, livsvaraktiga relationer som på många sätt utgör de grundläggande byggstenarna i ett samhälle. Att Svenska kyrkan har uttalat sin önskan att stödja sådana relationer också för par av samma kön innebär att dessa par också måste kunna räknas in under äktenskapsbegreppet.

I ett bibelteologiskt perspektiv kan man konstatera att det är ont om bibeltexter som på ett entydigt sätt ger grunden för det traditionella äktenskapet. Nya testamentet visar på ett ideal som innebär att avstå från parrelationer, att leva ensam. Jesus ger också en bild för att peka på risken med en allt för tät eller stängd familj, ”vem är min mor och mina bröder?”. Det är alltså tydligt att äktenskapet har en betydligt starkare förankring i traditionen än i Skriften. Samtidigt präglas Skriften av att Kärleken alltid är störst. Jesus sammanfattar trons etiska centrum i det dubbla kärleksbudet. All jordisk kärlek utmanas av Kristus, som i sin kärlek ger sig själv för att världen ska leva.

Äktenskapets grund i skapelseteologin är för många ett avgörande skäl för att inte kunna utvidga äktenskapsbegreppet. Där finns tanken på mannen och kvinnan som kompletterande varandra i Guds avbild. ”Till Guds avbild skapade han henne, till man och kvinna skapade han dem.” Ett sådant resonemang väcker dels frågan om inte den som lever ensam kan sägas vara Guds avbild, dels frågor om vad denna så kallade komplementaritet handlar om. Kring denna fråga finns olika bedömningar. Det kan handla om den biologiska funktionen och uppdraget att uppfylla världen. Men Läronämnden ger fler perspektiv och skriver, ”Skapelsen är mångfaldig. Vi skapas inte bara som män och kvinnor, utan även med olika egenskaper och drivkrafter.”.

I kyrkoordningens inledningstext står att Gud sammanfogar de båda till ett. Detta kan tolkas biologiskt, men det är inte den enda tolkningsmöjligheten. Det kan också vara en bild för hur Gud skapar mänsklig gemenskap, i, med och genom människors attraktion och beslut om livslång samhörighet och solidaritet med kommande generationer. När de två kontrahenterna uttrycker sin vilja att leva tillsammans fogar Gud samman dessa två och ger dem stadga i det gemensamma livet.

Motionärerna i motion 2009:28 vill att äktenskapet ska vara förbehållet relationen mellan en man och en kvinna. Med hänvisning till ovan redovisade resonemang föreslår utskottet att motionen avslås.

Vilken är äktenskapets roll idag? Ett försök att formulera kyrkans svar skulle kunna vara följande: att ingå äktenskap innebär att inför Gud och andra människor uttrycka sin vilja att leva tillsammans resten av livet, att kunna dela det goda och det svåra, att våga vara ärliga och att se den sårbarhet som är en ofrånkomlig del i det mänskliga livet. Det är vår mänskliga sårbarhet som gör kärleken nödvändig. Den kärlek som ger oss möjlighet att få vara i någon annans blick, att vara och bli det vi är ämnade att vara. Äktenskapet är tecken på, uttryck för och ett sätt att leva i Guds nåd.

Svenska kyrkan har haft ett långt engagemang och givit betydande bidrag i samlevnadsfrågorna. Samtalet om äktenskapets innebörd har inte förts lika länge. Det är mycket viktigt att dessa samtal fortsätter och fördjupas. Samtalet måste dock alltid starta där man befinner sig just nu. Enskilda personer och olika grupper har väldigt olika utgångspunkter. Därför behövs många samtal av olika karaktär och utifrån olika frågeställningar. Men framför allt behövs respekt och förståelse just utifrån det faktum att förutsättningarna för ett samtal ser så olika ut.

Motionärerna i motion 2009:34 föreslår ett uppdrag till Kyrkostyrelsen att utreda om det är möjligt att inom sig rymma två äktenskapssyner. Kyrkostyrelsen skriver ”att det finns teologiska argument såväl för som emot att öppna äktenskapsbegreppet till att även omfatta par av samma kön. Enligt Kyrkostyrelsen är båda dessa ståndpunkter förenliga med Svenska kyrkans bekännelse och lära.” Utskottet menar därför att motion 2009:34 kan och ska avslås.

I motion 2009:95 punkt 1 föreslås att Kyrkostyrelsen får i uppdrag att fortsätta den teologiska bearbetningen av Svenska kyrkans äktenskapssyn, särskilt i förhållande till samhällets äktenskapssyn. Utskottet vill peka på Svenska kyrkans sedan länge pågående arbete med teologisk bearbetning av samlevnadsfrågorna och menar att det inte finns anledning att nu ge något särskilt uppdrag kring detta. Utskottet föreslår att motion 2009:95 punkt 1 avslås.

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att anvisningarna i Kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2009:6 bilaga 1 ska utgöra ett tillägg till *Den svenska kyrkohandboken*, enligt KsSkr 2009:6 punkt 2.
2. Kyrkomötet avslår motion 2009:39 punkt 3, som innebär att Kyrkostyrelsen får i uppdrag att återkomma med förslag till ändring av kyrkohandboken så att ordningen för vigselgudstjänst upphävs och en ny ordning för gudstjänst för makar som ingått äktenskap införs.
3. Kyrkomötet avslår motion 2009:72 punkt 3, som innehåller samma förslag som motion 2009:39 punkt 3.
4. Kyrkomötet avslår motion 2009:95 punkt 4, som innebär avslag på Kyrkostyrelsens skrivelse punkt 2.
5. Kyrkomötet avslår motion 2009:95 punkt 6, som innebär att en vigselordning för par av samma kön ska utarbetas utan att begreppet ”äktenskap” används i ordningen.
6. Kyrkomötet avslår motion 2009:95 punkt 8, som innebär ett uppdrag att inom det pågående handboksarbetet uppmärksamma, bearbeta och dra konsekvenser utifrån hänvisningar till luthersk uppfattning och tradition i KsSkr 2009:6.

En konsekvens av beslutet om en ändring i kyrkoordningen är att också vigselordningen behöver revideras för att kunna gestalta den utvidgade tillämpningen av äktenskapsbegreppet. Under processen har det ursprungliga förslaget om två parallella ordningar bytts mot förslag om kompletterande anvisningar till nu gällande vigselordning i de fall att makarna är av samma kön. I det pågående handboksarbetet ingår också uppdraget att revidera ordningarna för de kyrkliga handlingarna. När man så småningom tar sig an vigselordningen blir en naturlig målsättning att det endast ska finnas en ordning för vigselgudstjänst.

Det finns alltid en risk att man ägnar stor energi åt frågor om form, men betydligt mindre, för lite, åt frågor om innehåll. Det är viktigt att låta frågan om vad som egentligen sker i vigseln bli belyst, till exempel genom frågor som: Vad menar vi med att Gud sammanfogar? Vilket är vigselns evangelium? Om kriterierna för ett äktenskap också är uppfyllda i partnerskapet, vilken är då skillnaden?

Utskottet har inget att invända mot det förslag till kompletterande anvisningar som Kyrkostyrelsen presenterar och föreslår Kyrkomötet att bifalla Kyrkostyrelsens skrivelse punkt 2. Mot detta beslut reserverar sig fyra av utskottets ledamöter (reservation 1). Som en konsekvens av att majoriteten i utskottet önskar att ordningen för vigselgudstjänst ska behållas föreslås Kyrkomötet avslå motionerna 2009:39 punkt 3 och 2009:72 punkt 3.

I äktenskapsbalkens 4 kap. regleras vad som juridiskt gäller för vigsel. I 2 § står att:

Vid vigseln ska de som ingår äktenskap vara närvarande samtidigt. De ska var för sig på fråga av vigselförrättaren ge till känna att de samtycker till äktenskapet. Vigselförrättaren ska därefter förklara att de är makar.

Har det inte gått till så som anges i första stycket eller var vigselförrättaren inte behörig att förrätta vigsel, är förrättningen ogiltig som vigsel.

Enligt lagstiftningen är det alltså inte möjligt att förrätta en juridiskt giltig vigsel utan att begreppet äktenskap används. Bland annat med hänvisning till detta föreslår utskottet att motion 2009:95 punkt 6 avslås.

I uppdraget till den pågående handboksrevisionen innefattas också vigselgudstjänsten. Det finns enligt utskottets mening ingen anledning att ge någon ytterligare definition av detta uppdrag, vilket är det som föreslås i motion 2009:95 punkt 8. Utskottet föreslår att motionen avslås i denna del.

Vigselrätten

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet uppdrar åt Kyrkostyrelsen att hos Kammarkollegiet ansöka om vigselrätt för Svenska kyrkan, enligt KsSkr 2009:6 punkt 3.
2. Kyrkomötet avslår motion 2009:27, vilken innebär att Kyrkostyrelsen meddelar regeringen om Svenska kyrkans önskan att avsäga sig vigselrätten.
3. Kyrkomötet avslår motion 2009:39 punkt 1, vilken innebär att Svenska kyrkan inte ska ansöka hos Kammarkollegiet om vigselrätt.
4. Kyrkomötet avslår motion 2009:39 punkt 2, som menar att stadfästelse av äktenskapslöften ska ges av civil myndighet och att en särskild gudstjänst för par som ingått äktenskap ska finnas.
5. Kyrkomötet avslår motion 2009:44 punkt 1, som innehåller samma förslag som motion 2009:39 punkt 1.
6. Kyrkomötet avslår motion 2009:44 punkt 2, som innehåller samma förslag som motion 2009:39 punkt 2.
7. Kyrkomötet avslår motion 2009:72 punkt 1, som innehåller samma förslag som motion 2009:39 punkt 1.
8. Kyrkomötet avslår motion 2009:72 punkt 2, som innehåller samma förslag som motion 2009:39 punkt 2.

Kyrkomötet har tidigare beslutat och vid flera tillfällen uttalat som sin vilja att vigselrätten behålls inom Svenska kyrkan. Kyrkostyrelsen uttalar i skrivelsen att det inte finns anledning att ompröva de ställningstaganden som tidigare gjorts beträffande Svenska kyrkans vigselrätt. Utskottet delar Kyrkostyrelsens bedömning och föreslår att Kyrkomötet bifaller Kyrkostyrelsens skrivelse punkt 3. Fyra av utskottets ledamöter reserverar sig mot beslutet (reservation 1).

För att Svenska kyrkan ska ha vigselrätt från den 1 maj 2010 krävs en ansökan om sådan. Att Svenska kyrkan skulle avsäga sig vigselrätten är alltså inte aktuellt enligt den ordning som gäller i och med den nya lagstiftningen. Utskottet föreslår därför att motion 2009:27 avslås.

Inom Svenska kyrkan finns olika hållningar i frågorna om huruvida en samkönad relation kan benämnas ett äktenskap och om vigselordningen också kan gälla i dessa sammanhang. Är lösningen på den splittring som finns i dessa frågor att avstå från vigselrätten? Vilken är den reella skillnaden om kyrkan inte ansöker om vigselrätt, men, i konsekvens med tidigare beslut, inbjuder till välsignelse över borgerligt ingånget äktenskap också för par av samma kön?

Kyrkan har varit före samhället när det gäller ansvarstagande i dessa sammanhang. Efterhand, i januari 1995, beslutade biskoparna om en ordning för enskild förbön för homosexuella par. Sedan togs beslutet om en ordning för välsignelse över registrerat partnerskap och nu handlar det alltså om äktenskap. Grundfrågan är inte kyrkans, det är ett riksdagsbeslut. Eftersom frågan inte är vår måste vi inte se på den på samma sätt som staten. Dock måste vi vara klara över hur vi ser på kyrkans uppdrag i relation till enskilda människor och till sammanhang där frågan finns.

Det kan beskrivas som ett teologiskt traditionsbrott att bejaka att äktenskapet också omfattar par av samma kön. Ett annat förhållningssätt är att peka på den kontinuitet som finns i äktenskapssynen. Med en vigselordning som uttrycker vår

tro på Guds kärlek, som tar sig uttryck i människors liv, är det inte främst en fråga om kön.

I lagen är det tydligt att det inte finns någon vigselplikt. Kommer vi som kyrka att klara av att härbärgera olika uppfattningar i frågan? Motsvarande splittring fanns när frågan om att viga frånskilda var brännande och många präster inte ville tjänstgöra vid en sådan vigsel. Samma ansvarsförhållande blir aktuellt om Kyrkomötet bejakar Kyrkostyrelsens förslag. Kyrkan har uppdraget att välkomna också par av samma kön till vigsel, men den enskilda prästen kan säga ja eller nej till att leda en sådan gudstjänst. I förvaltandet av uppdraget att viga finns utrymme för en personlig bedömning av den enskilda situationen. Det är därför inte relevant att tala om väjningsrätt.

Rent praktiskt kan frågor om pars rätt att bli vigda hanteras utan att personer blir kränkta. Det visar erfarenheterna av ordningen för välsignelse över registrerat partnerskap liksom önskemål om vigsel där en av eller båda kontrahenterna är frånskild. Någras farhågor handlar om prästs möjlighet att inte viga par av samma kön kan komma att fasas ut. Vi måste dock ta ställning till det som föreligger nu.

Vigselrätten är en pastoral fråga och ett exempel på sammanhang där Svenska kyrkan bör finnas med som en kyrka mitt i livet. Ett beslut om att inte ansöka om vigselrätt skulle av många uppfattas som att Svenska kyrkan sviker sina medlemmar. På många sätt kan det beskrivas som en generationsfråga. Undersökningar visar att de flesta unga har svårt att förstå frågans komplexitet i den kyrkliga kontexten.

Motionärerna i motionerna 2009:39, 2009:44 och 2009:72 föreslår i motsats till Kyrkostyrelsen att Svenska kyrkan inte ska ansöka om vigselrätt. Vidare föreslås att en civil myndighet alltid ska ansvara för den juridiska delen vid ett äktenskaps ingående samt att en särskild gudstjänst för par som ingått äktenskap ska finnas. Med hänvisning till det resonemang som presenteras ovan föreslår utskottet att motionerna avslås.

Ekumeniska relationer

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:26 punkt 2, vilken innebär att uppdra åt Kyrkostyrelsen att, innan en eventuell ny skrivelse om vigsel och äktenskap lämnas till Kyrkomötet, genomföra de ekumeniska konsultationer till vilka Svenska kyrkan förpliktat sig.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:28 punkt 2, vilken innebär att före 2012 fattar Svenska kyrkan inte något beslut som skulle gå emot åtagandena i fråga om äktenskap och homosexualitet som finns inom Lutherska världsförbundet och Borgågemenskapen.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:95 punkt 2, vilken innebär att den teologiska bearbetningen sker såväl inom Svenska kyrkan som i samtal med Borgågemenskapens kyrkor, och att innebörden i begreppet luthersk tradition särskilt beaktas.

Frågor om det ekumeniska ansvarstagandet i detta sammanhang har ställts av motionärer och av reservanter i Läronämndens yttrande. Läronämnden konstaterar också själv i sitt yttrande att ”en mer djupgående ekumenisk konsultationsprocess [hade] kunnat genomföras i bilaterala kontakter, med internationella partners och inom Sveriges Kristna Råd”. Som tidigare nämnts går det alltid att önska att en bättre grund hade lagts för ett viktigt beslut. Utskottet är övertygat om att de avgörande förändringarna ägde rum då Biskopsmötet tog besluten om förbön för respektive välsignelse över registrerat partnerskap.

Utskottet konstaterar att frågan om äktenskap för par av samma kön är den fråga som är aktuell i Svenska kyrkan just nu. Varje kyrka måste hantera de frågor som är aktuella i den egna kontexten.

Samverkan förutsätter inte att vi är likadana och har samma uppfattning. Hur stora olikheter vi klarar av avgör hur långt vi kan komma i vår samverkan. I samtal om det som är svårt behöver vi tillit till varandra i våra olikheter. Det viktiga är att det finns en ömsesidig respekt och förståelse för olikheterna inom de ekumeniska gemenskaperna.

Frågor om ansvarstagande i relation till homo- bi- och transsexuella personer är aktuella inom många kyrkor idag. Till exempel har den evangelisk-lutherska kyrkan i Amerika (ELCA) nyligen tagit ett beslut som innebär att personer som lever i en samkönad relation kan vigas till tjänst i kyrkan. De förenade evangelisk-lutherska kyrkorna i Indien (UELCI) sände i början av september ett brev till sina medlemskyrkor och sina partnerkyrkor, med en bifogad rapport från de första samtalen med HBT-samhället.

I betänkandets bakgrundstext beskrivs hur ekumeniska samtal också förs utan att detta dokumenteras officiellt.

Utskottet menar att fortsatta samtal kring dessa frågor ger möjlighet att fördjupa relationen i alla ekumeniska sammanhang. Det är dock vare sig rimligt eller möjligt att skjuta upp det beslut Svenska kyrkan står inför. Utskottets majoritet menar att de ekumeniska konsultationerna om samkönad kärlek har varit omfattande och föreslår Kyrkomötet att avslå motionerna 2009:26 punkt 2, 2009:28 punkt 2 och 2009:95 punkt 2. Två av utskottets ledamöter reserverar sig mot detta (reservation 4).

Uppsala den 25 september 2009

På Gudstjänstutskottets vägnar

Glenn Håkansson, ordförande

Lena Bohman, sekreterare

Beslutande: Glenn Håkansson, ordförande, Timmy Leijen, Ulla-Britt Emanuelsson, Gun Andersson, Anna Karin Hammar, Katarina Ramnerö Ödestad, Ingegerd Flock Andersson, Gerd Johansson, Anders Åkerlund, Anna-Sara Walldén, Fredrik Nilsson, Kerstin Hesslefors Persson, Marianne Kronbäck, Christina Holmgren och Kaya Ålander.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Anita Eiderbrant Bylund, Tommy Eriksson, Ann-Kristin Forsman, Marija Kogler Johnsson, Ann-Sofie Persson, Laila Johansson, Birgit Ahlström, Ola Isacson, Lena Brolin, Ann-Christin Lind, Lars Arvidsson, Ingrid Skäremo och Ylva Wahlström.

Biskoparna Martin Lind och Caroline Krook har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservationer

Reservation 1 av Fredrik Nilsson m.fl.

Med hänvisning till reservationerna 1, 2 och 3 i Läronämndens yttrande 2009:12y reserverar vi oss mot beslutet att tillstyrka Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 punkt 3, att ansöka om vigselrätt för Svenska kyrkan. Vi reserverar oss i konsekvens därmed också mot beslutet att tillstyrka Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 punkt 1 och punkt 2.

Fredrik Nilsson, Marianne Kronbäck, Christina Holmgren, Anna-Sara Walldén

Reservation 2 av Anna-Sara Walldén

I det fall Kyrkomötet beslutar uppdra åt Kyrkostyrelsen att hos Kammarkollegiet ansöka om vigselrätt för Svenska kyrkan, anser jag att Kyrkomötet bör bifalla motion 2009:95 *Vigsel – ett kompromissförslag*.

Vad avser punkt 5 i motionen föreslår jag att bestämmelsen träder i kraft den 1 november 2009.

Motivering

Vid utskottsbehandlingen av KsSkr 2009:6 och tillhörande motioner blev det tydligt att ett bifall till skrivelsen innebär en medveten förändring av Svenska kyrkans äktenskapssyn.

Ett sådant beslut handlar alltså om mer än att enbart utvidga äktenskapsbegreppet. Hållbara teologiska skäl för den föreslagna förändringen redovisas enligt min uppfattning inte i Kyrkostyrelsens skrivelse, inte heller i Läronämndens yttrande eller i Gudstjänstutskottets betänkande.

Med tydligt teologiskt stöd i Bibeln och vår kyrkans bekännelsetradition hävdar jag därför att äktenskapet inte kan definieras utan hänsyn till kontrahenternas kön. Detta tycks även ha varit majoritetens hållning när Kyrkostyrelsen i januari började arbeta på en vigselordning för samkönade par.

Under resans gång hände dock något: allt fler i Kyrkostyrelse och Biskopsmöte började luta åt att det samkönade äktenskapet är detsamma som det olikkönade och kan definieras som en av Gud given institution. Ett exempel på detta är inledningsorden i vigseln som nu också föreslås gälla samkönade par: "Äktenskapet är ett heligt förbund, förordnat och välsignat av Gud". Ett annat exempel är inledningen till 23 kap. i kyrkoordningen där man behåller hänvisningen till Jesu ord om äktenskapet i Matt. 19: "Gud sammanfogar de båda till ett", men utvidgar detta till att också gälla samkönade par.

En bredare insikt om detta har vuxit fram i en mycket liten grupp och under kort tid och har inte kommunicerats i Svenska kyrkans församlingar och ekumeniska sammanhang. Jag är rädd att detta förfarande kommer att orsaka slitningar i Svenska kyrkan i årtionden framåt.

Svenska kyrkan har redan förhållit sig till samkönad kärlek. Nu gäller frågan om vad ett äktenskap är. Jag menar att Svenska kyrkan inte bör besluta om ett utvidgat äktenskapsbegrepp nu. Detta kan lösas antingen genom att avstå vigselrätten eller att utforma två olika vigselordningar enligt motion 2009:95.

Anna-Sara Walldén

Reservation 3 av Marianne Kronbäck

Jag reserverar mig mot utskottets beslut att avslå motion 2009:26 *Ekumeniska överläggningar om vigsel och äktenskap* punkt 2, motion 2009:28 *Svenska kyrkans syn på äktenskapet utifrån åtagandena inom Lutherska Världsförbundet och*

Borgågemenskapen punkt 2 och motion 2009:95 *Vigsel – ett kompromissförslag* punkt 2.

Svenska kyrkan ingår i en ekumenisk gemenskap. Detta gör det nödvändigt att bearbeta frågan om kyrkans äktenskapssyn tillsammans med övriga kyrkor och samfund. Svenska kyrkan har ett särskilt ansvar inom ramen för Lutherska Världsförbundet och Borgågemenskapen. För Svenska kyrkans del är det nödvändigt att även ta det inre förankrings- och beredningsförfarandet på allvar. Det är därför nödvändigt att i högre grad än som hittills kunnat ske, involvera församlingarna och att ge Läronämnden möjlighet att inom sig överbrygga de motsättningar som nu präglar dess ställningstagande.

Ekumenikutskottet framhåller i sitt yttrande till Gudstjänstutskottet att ”de olika ekumeniska avtal som Svenska kyrkan undertecknat är förpliktigande när det gäller att dela frågor som berör viktiga förändringar i medlemskyrkornas tro och liv”. Ekumenikutskottet uttalar också att ”det är viktigt att Svenska kyrkan för framtiden undviker att enbart ge information om viktiga händelser i vår kyrka utan istället fortsätter att fördjupa den ekumeniska dialogen”.

Svenska kyrkan distanserar sig från de gemenskaper man länge varit en konstruktiv del av. Ett sådant förhållningssätt kan inte försvaras.

Jag vill att kyrkomötet beslutar att före 2012 fattar Svenska kyrkan inte något beslut som skulle gå emot åtagandena ifråga om äktenskap och homosexualitet som finns inom Lutherska världsförbundet och Borgågemenskapen.

Marianne Kronbäck

Reservation 4 av Fredrik Nilsson och Marianne Kronbäck

Vi reserverar oss mot utskottets beslut avseende motion 2009:26 punkt 2, motion 2009:29 punkt 2 och motion 2009:95 punkt 2 beträffande ekumeniska relationer.

Fredrik Nilsson, Marianne Kronbäck

Reservation 5 av Fredrik Nilsson

Om Kyrkomötet beslutar bifalla Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 punkt 3 vill jag reservera mig till förmån för förslagen i motion 2009:95 *Vigsel – ett kompromissförslag*:

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att fortsätta den teologiska bearbetningen av Svenska kyrkans äktenskapssyn, särskilt avseende dess förhållande till samhällets äktenskapssyn.
2. Kyrkomötet beslutar att den i punkt 1 nämnda bearbetningen sker såväl inom Svenska kyrkan som i samtal med Borgågemenskapens kyrkor, och att innebörden i begreppet luthersk tradition särskilt beaktas.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 punkt 1, vad avser förändringar i inledningen till kyrkoordningens 23 kapitel.
4. Kyrkomötet beslutar att avslå Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 punkt 2.
5. Kyrkomötet beslutar att i 23 kap. i kyrkoordningen infoga en paragraf med följande lydelse: ”Kyrkostyrelsen får utfärda bestämmelser om utformning och användning av vigselordning för par av samma kön.”
6. Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att med utgångspunkt i ordningen för välsignelse över registrerat partnerskap utarbeta vigselordning för par av samma kön utan att begreppet ”äktenskap” används i denna ordning.
7. Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att återkomma med förslag till ändringar i 23 kap. i kyrkoordningen.

8. Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att inom ramen för det pågående handboksarbetet uppmärksamma, bearbeta och dra konsekvenser utifrån hänvisningar till luthersk uppfattning och tradition i KsSkr 2009:6.

Vad avser punkt 5 i motionen föreslår jag att den träder i kraft den 1 november 2009.

Motivering

Om Kyrkomötet antar KsSkr 2009:6 punkt 1 och 2 förändras Svenska kyrkans äktenskapssyn. En sådan förändring fordrar längre tid och starkare förankring inom Svenska kyrkan och i de ekumeniska samtalen än vad som varit fallet.

Motion 2009:95 erbjuder en möjlighet att, med förankring i tidigare kyrkomötesbeslut, ge samkönade par tillgång till kyrklig vigsel.

Fredrik Nilsson

Särskild mening 1 av Ola Isacsson

Jag ansluter mig till innehållet i reservation 5.

Ola Isacsson

Särskild mening 2 av Ola Isacsson angående KsSkr 2009:6, punkt 1 och punkt 2

Utskottets majoritet föreslår Kyrkomötet besluta att ”genom vigseln förenas två personer i äktenskapet”.

Om detta äktenskap säger såväl gällande som (i detta betänkande) föreslagen vigselordning: ”Äktenskapet är ett heligt förbund förordnat och välsignat av Gud”.

Nuvarande vigsel- och kyrkoordning menar att det heliga förbund som är ”förordnat och välsignat av Gud” ingås mellan man och kvinna. Nu föreslås Kyrkomötet fatta beslut som innebär att det heliga förbund som är ”förordnat och välsignat av Gud” ingås mellan två personer.

Ett beslut som uttolkar vad som är ”förordnat och välsignat av Gud” borde ha föregåtts av betydligt djupare förankring, så väl inom Svenska kyrkan som i ekumeniska dialoger, än vad som varit fallet.

Därför menar jag att Kyrkomötet bör bifalla motion 2009:95.

Ola Isacsson

Särskild mening 3 av Ola Isacsson angående KsSkr 2009:6, punkt 3

Jag menar att Svenska kyrkan på sikt måste avsäga sig vigselrätten. Den oerhörda brådska, som mötet mellan statens äktenskapsbeslut och Svenska kyrkans äktenskapssyn skapat i år, visar detta med all tydlighet. Om och när staten nästa gång omdefinierar äktenskapsbegreppet riskerar liknande situation uppstå.

I England finns en intressant modell för hur religiös och civilrättslig vigsel kan ske i ett och samma sammanhang. I korthet går den ut på att paret förklarar sin avsikt att ingå äktenskap, kallar en offentligt utsedd person – ”registrator” – att närvara vid vigseln och registrera den som civilrättsligt giltig. Det blir statens, inte det religiösa samfundets sak, att garantera att lagens formkrav uppfylls.

En sådan modell skulle bevara kärnvärdet i bibehållen vigselrätt – samtidigtheten i skeendet mellan kyrkligt/civilrättsligt – och undvika den oerhörda tidspress, som i år satts på den kyrkliga beslutsprocessen med anledning av statens förändrade äktenskapsbegrepp.

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2009:12y

Vigsel och äktenskap

Läronämndens yttrande över Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 samt motionerna 2009:26, 2009:27, 2009:28, 2009:34, 2009:39, 2009:40, 2009:44, 2009:50, 2009:72 och 2009:95.

Läronämnden framhåller att den grundläggande frågeställningen om samkönad samlevnad har behandlats under mycket lång tid. Detta yttrande går tillbaka på en diskussion som förts i Svenska kyrkan under mer än femtio år och som Läronämnden många gånger tidigare deltagit i. (Se Ln 1995:18, Ln 1997:10, Ln 2000:11, Ln 2001:2y, Ln 2003:15y, Ln 2005:10y, Ln 2006:7y, Ln 2007:1y, Ln 2007:6y).

Svenska kyrkan har genom tidigare fattade beslut värnat samkönade pars möjlighet att offentligt ingå en livslång relation, men kyrkomötesbeslutet från 2005 kan inte längre följas, eftersom partnerskap inte längre kan ingås.

Från och med 1 maj 2009 finns det bara en form för samkönade par att ingå en juridiskt giltig form av samlevnad, nämligen det som nu benämns äktenskap. Präster i Svenska kyrkan har vigselrätt i en övergångstid fram till 1 maj 2010. Ställningstagande till huruvida Svenska kyrkan önskar behålla vigselrätten för sina präster måste tas vid höstens kyrkomöte, annars upphör den. När det gäller vigselrätten har Läronämnden tidigare sagt att det ur läromässig synvinkel är möjligt att både behålla den och att avsäga sig den (Ln 2007:1y, jfr motionerna 2009:27, 39, 40, 44, 72).

Tidspressen har ställt exceptionella krav på kyrkans beslutsprocess. Läronämnden konstaterar att detta avspeglas i Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 med bilagor. Dock kommer såväl förankringsarbetet som arbetet med kyrkoordningen och Kyrkohandboken att fortsätta.

Ur perspektivet kyrkans lärobildningsprocess hade det varit önskvärt att församlingarna varit delaktiga i högre grad och den dubbla ansvarslinjen kunnat komma till tydligt uttryck. Biskopsmötets och Läronämndens synpunkter och överväganden borde ha kunnat utnyttjas bättre. Vidare hade en mer djupgående ekumenisk konsultationsprocess kunnat genomföras i bilaterala kontakter, med internationella partners och inom Sveriges kristna råd, vilket också det hade varit bättre (jfr motionerna 2009:26, 28, 95).

Läronämnden ser ett bejakande av samkönade äktenskap som centralt i Kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2009:6 om vigsel och äktenskap. Läronämnden har, som framgår av det följande, ingenting att invända mot detta. Läronämnden har alltså en annan uppfattning än den som framkommer i motion 2009:50. Den i skrivelsen föreslagna ordningen för vigselgudstjänst kan antagas. Det finns inte heller några läromässiga hinder för att anta den förändring av inledningstexten till kyrkoordningens kapitel 23 som föreslås i skrivelsen.

Som nämnden tidigare betonat (Ln 1995:18) finns det i samhällen världen över, i den världsvida kristenheten och därmed också i Sverige och i vår kyrka, olika uppfattningar om det teologiskt riktiga i att bejaka samkönade relationer. Läronämnden har understrukit att frågorna är både centralt teologiska och personligt engagerande. Eftersom de berör många människors liv och identitet måste de behandlas med en kombination av klargörande analys och inlevelsefull

omsorg (jfr Ln 1995:18). Läronämnden vill med detta yttrande bidra till detta pågående samtal.

Läronämnden har konstaterat att det nu i vårt samhälle har blivit möjligt för par av samma kön att under etablerade juridiska former leva offentligt tillsammans. I detta kan kyrkan återfinna äktenskapets kännetecken: kärlek, intimitet, sexuell gemenskap, livslång trohet och ansvar.

Det faktum att riksdagen den 1 maj 2009 infört en könsneutral äktenskapslagstiftning aktualiserar frågan om förhållandet mellan kyrka och stat i luthersk tradition. Inom denna tradition har vi ett stort förtroende för staten, motiverat med att Gud verkar även genom de världsliga ordningarna. Detta innebär dock inte att kyrkan okritiskt ska bejaka alla samhällsliga ordningar. I ett mångkulturellt samhälle innebär det också att kyrkan inte kan förvänta sig att samhället självklart inrättas efter kyrkliga önskemål. Svenska kyrkan måste ständigt på nytt i varje situation självständigt förhålla sig till den aktuella lagstiftningen och aktivt utforma sitt eget handlande i förhållande till denna (jfr motion 2009:34 och 95). Äktenskapets former och konkreta tillämpningar kan variera och i varje tid bör det prövas om dessa är förenliga med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Läronämnden konstaterar att det har skett en utveckling av Svenska kyrkans syn på homosexuella relationer. Det tillhör de etiska frågornas karaktär att de måste bearbetas i varje ny situation, eftersom etiken vägleder våra handlingar i en konkret verklighet. I detta sker alltid ett samspel mellan samhällsliga förhållanden och kyrkans teologiska reflektion.

Med Biskopsbrevet 1951 tog kyrkan avstånd från kriminaliseringen av homosexuella handlingar och förstod i stället homosexualiteten i medicinska termer. Kyrkan har senare tagit avstånd från diskriminering och marginalisering av homosexuella personer och par. 1995 bejakade kyrkan homosexuella relationer och 2005 bejakades välsignelse av partnerskap. Nu har kyrkan till följd av den ändrade lagstiftningen, som bland annat innebär att partnerskap inte längre kan ingås, att ta ställning till frågan om äktenskap för samkönade par. I denna situation är vi inte neutrala, eftersom vi tidigare bejaktat homosexuellt partnerskap och förklarat det förenligt med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära att välsigna samkönade relationer. Frågan vi ställs inför nu blir: hur bejakas samkönade relationer på bästa sätt under de nya förutsättningarna?

Liksom vid tidigare tillfällen då den rättsliga regleringen av samkönade relationer föranlett kyrkan att göra en teologisk bedömning av förändringens konsekvenser, så görs även nu olika bedömningar av huruvida samkönade äktenskap överensstämmer med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. En del deltagare i samtalet menar att frågan innebär ett nytt läge i förhållande till välsignelse av partnerskap, andra inte. Läronämnden har tidigare yttrat sig positivt om partnerskap, men förutsatt att nya rättsliga regleringar kan kräva omprövningar. I sitt yttrande 2003:15y säger nämnden ”i en situation där lagstiftaren förordar obligatoriskt civiläktenskap och/eller könsneutral äktenskapslagstiftning ... ändras förutsättningarna för kyrkans pågående reflektion och samtal på ett sätt som bör beaktas.” Det är i denna situation vi nu befinner oss och en fördjupad reflektion är således nödvändig.

Läronämnden identifierade i sitt yttrande Ln 2005:10y ett antal frågor som behöver bearbetas. Till dessa hörde skapelseteologin i allmänhet och föreställningar om könskomplementaritet i synnerhet, det vill säga frågan om på vilket sätt tron att människan är skapad till man och kvinna relaterar till äktenskapets innebörd. Läronämnden finner det därför angeläget att återvända till dessa frågor.

Skapelsesteologiskt kan man argumentera dels utifrån skapelsen sådan den möter oss genom våra erfarenheter, dels utifrån den bibliska uppenbarelsen. Läronämnden finner det angeläget att framhålla att kristen etik grundad på erfarenhetsargument samtidigt alltid skapas i dialog med den bibliska uppenbarelsen. I diskussionen om kyrkans syn på samkönade äktenskap har skapelseargument som hänvisar till vår erfarenhet framför allt handlat om förhållandet mellan samkönade par och barnens plats i äktenskapet. Enkelt uttryckt har äktenskapet en nära koppling till föreställningar om mamma-pappa-barn. Skapelseargument av det andra slaget har framför allt gällt könskomplementariteten, det vill säga vad det innebär att Gud, enligt skapelseberättelsen, skapat oss till man och kvinna och att de två ska bli ett.

Vilken roll spelar då barnen i den kristna äktenskapssynen? Läronämnden konstaterar att det i vår kyrka, liksom i många andra, inte har ansetts konstituerande för äktenskapet att paret får eller har möjlighet att få barn. Förmågan till biologisk barnalstring har inte varit ett villkor för äktenskapet. Samkönade äktenskap strider därför i detta avseende inte mot Svenska kyrkans äktenskapsuppfattning. Tvärtom har kyrkan anledning att ta på allvar att många homosexuella par önskar bilda familj, men att de motarbetats av både kyrka och samhälle att göra just detta.

När det gäller den skapelseförankrade könskomplementariteten kan Läronämnden konstatera att den behöver belysas och nyanseras. Den bekräftar en grundläggande mänsklig erfarenhet av den kraft och glädje som finns i den heterosexuella kärleken. Men när detta är sagt behöver mer sägas. Skapelsen är mångfaldig. Vi skapas inte bara som män och kvinnor, utan även med olika egenskaper och drivkrafter. Vi relaterar inte till varandra endast som "hand och handske" eller som föreningar av motsatser som stark och svag eller aktiv och passiv. Den mänskliga och kyrkliga gemenskapen är som kroppsdelar som tack vare sin olikhet bildar en helhet. Individuella olikheter är större än olikheter mellan kvinnor och män som grupper. Läronämnden vill därför inte ensidigt eller oproblematiserat framhålla könskomplementaritetens värde för äktenskapet, utan vill betona personkomplementariteten. Det är två personers val av varandra som unik livspartner som är centralt för äktenskapet. Personkomplementariteten är inte beroende av kön. Därför kan samkönade äktenskap också i detta avseende bejakas ur läromässig synvinkel.

I debatten betonas ibland sambandet mellan könskomplementariteten och värnandet om barnen i äktenskapet. Läronämnden konstaterar att vi vet att de människor som finns i ett litet barns närhet betyder mycket. Omtänksamma och kärleksfulla personer betyder mer för barn än ord kan uttrycka. I aktuell psykologisk, sociologisk och medicinsk forskning framhålls ofta att det inte är nödvändigt att dessa personer måste vara just en man och en kvinna. Det bör även påpekas att föreställningen om två distinkta kön faktiskt inte är så gammal som vi ofta tror; i västerlandet uppkommer den egentligen först i moderniteten. I antiken uppfattades människor som mer eller mindre "manliga", det vill säga, som mer eller mindre perfekta.

Det goda äktenskapet avbildar och uttrycker Guds kärlek och nåd. I intimiteten är vår sårbarhet blottad. Detta gör oss sköra och beroende av kärleken. Det gör oss också starka i vissheten om att det finns en kraft som beskyddar oss när vi är som mest ömtåliga. Det finns en risk att den sexuella intimiteten avskämmas från vår syn på såväl andra mänskliga relationer som vår relation till Gud. I äktenskapet finns möjligheten till en djup insikt om allas vår sårbarhet och yttersta beroende av Guds kärlek och människors omsorg. Detta begränsas inte till heterosexuella relationer, utan är även möjligt i samkönade äktenskap.

Läronämnden kan alltså konstatera att det är möjligt att acceptera samkönade äktenskap. Detta innebär en förändring som kan förstås på olika sätt. Äktenskapsbegreppet har inte haft ett statiskt innehåll genom historien. Däremot har det framställts så i olika tider och sammanhang. Det är ett memento att äktenskapet tillsammans med till exempel ras, folk och börd ansetts vara oföränderliga eller fasta skapelsegivna ordningar. Läronämnden vill därför understryka vikten av pågående reflektion i samlevnadsfrågor. Det är emellertid viktigt att denna pågående reflektion inte hindrar kyrkan från att fatta konkreta beslut. Samtidigt finns det en risk att kyrkan i sin vigselordning implicit förutsätter att den äktenskapsform vi har just i vår tid är just den Gud vill ha. I det fortsatta arbetet med Kyrkohandboken eller i sådant arbete som föreslås i motioner bör detta beaktas. Den lösning som föreslås i motion 2009:95 möter inga läromässiga hinder.

I all kristen argumentation i angelägna frågor spelar givetvis Bibelns texter en viktig roll. I hela det bibliska materialet finns förvånande få texter som handlar om samkönade relationer i jämförelse med det stora antalet texter om andra mänskliga relationer såsom mellan fattiga och rika, slavar och herrar. I evangelierna diskuteras inte frågan överhuvud; i den nytestamentliga brevlitteraturen finns ett fåtal ställen, likaså i Gamla testamentets texter. Det finns i detta sammanhang flera aspekter att belysa: För det första måste vi reflektera över att detta ämne är så perifert i det bibliska materialet. Teologiska kommittén skriver om Markus 10 med parallell i Matteus 19:

Jesu ord om äktenskapet mellan man och kvinna behöver med andra ord inte stänga dörren för en trofast äktenskaplig relation mellan människor av samma kön. Hans ord ger oss ingen tydlig angivelse beträffande äktenskapets innebörd i andra relationer än dem som var aktuella när Jesus uttalade sina ord om äktenskapet för snart två tusen år sedan. (KsSkr 2009:6 s. 58)

För det andra måste det påpekas att de olika texterna alltid måste tolkas i ljuset av varandra och övergripande bibliska perspektiv. Vilka tolkningsnycklar använder vi när vi läser bibeltexter nedtecknade under kanske så lång tid som ett millennium? Det är väsentligt att inte enskilda texter läses isolerade från kontext och från sin samtid. (Se även Ln 2005:10y samt KsSkr 2005:9.)

För det tredje behöver Bibelns etiska texter ställas i relation till Bibelns etiska centrum, kärleksbudet. Paulus, synoptikerna och Johannes är alla ense om dess överordnade ställning över alla andra bud. Det gäller därför att bedöma om samkönade äktenskap är till nytta eller skada för människor snarare än att, till exempel med hänvisning till enskilda ords etymologi, försöka fastställa innebörden i delvis dunkla bibeltexter.

Läronämnden menar att det sagda har betydelse för det ekumeniska samtalet om äktenskapet. Samtidigt som de ekumeniska relationerna hjälper oss att värna vår identitet som kyrka, hjälper de oss också i det gemensamma sökandet efter att uttrycka tro i vår tid. Den ekumeniska mångfalden är stor framför allt inom, men också mellan, kyrkorna i frågan om homosexuella relationer. Läronämnden vill understryka det som framhålls i bilaga 3 till Kyrkostyrelsens skrivelse från Teologiska kommittén:

Att ge stöd åt en grupp som är eftersatt både i samhället och i kyrkan är emellertid [också] mycket angeläget. Fortsatt dialog och samarbete är väsentligt både för ekumenikens skull och för homosexuella personers skull.

Läronämnden menar alltså att Kyrkostyrelsens skrivelse kan bejakas med bibehållet ekumeniskt engagemang. Kyrkostyrelsens förslag är inte uttryck för ekumenisk okänslighet, utan för Svenska kyrkans allvarliga prövning av vad som

är Guds vilja i vår situation. Den ekumeniska dialogen rymmer åsiktsskillnader. Etiska ställningstaganden är inte med nödvändighet kyrkoskiljande.

Läronämnden vill avslutningsvis konstatera att Svenska kyrkan även fortsättningsvis rymmer olika uppfattningar i frågan om huruvida samkönade äktenskap är förenliga med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Även om nämnden för sin del inte ser läromässiga hinder att bejaka Kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2009:6 kan beslut om detta sannolikt inte fattas i total enighet. Läronämnden vill därför påminna om vad som sades när frågan om homosexuell samlevnad var föremål för en längre behandling i nämnden (Ln 1995:18):

I en kyrka är den yttersta frågan inte vem som tycks få rätt eller vem som vinner debatten utan om kärleken har tagit sin plats i varje enskilds hjärta. Därför kan i denna fråga följas det gamla teologiska rådet: i det nödvändiga enighet, i det som låter sig diskuteras frihet, i allt kärlek.

Uppsala den 19 augusti 2009

På Läronämndens vägnar

Anders Wejryd, ordförande

Cristina Grenholm, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Anders Wejryd, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Lind, biskop Erik Aurelius, biskop Hans-Erik Nordin, biskop Thomas Söderberg, biskop Sven Thidevall, biskop Antje Jackelén, biskop Carl Axel Aurelius, biskop Esbjörn Hagberg, biskop Tony Guldbrandzén, biskop Hans Stiglund, biskop Caroline Krook, Kajsa Ahlstrand, Edgar Almén, Curt Forsbring, Karin Johannesson, Fredrik Lindström, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.

Reservationer

Reservation 1

Om kyrkans roll i ett mångkulturellt samhälle

Av teologiska, pastoral och ekumeniska skäl reserverar vi oss mot att Svenska kyrkan även i fortsättningen skall förrätta vigslar med juridisk giltighet på statens uppdrag.

Riksdagen har fattat beslut om en könsneutral äktenskapslagstiftning utan att ta hänsyn till Svenska kyrkans remissvar (eller remissvaren från något av de andra 38 trossamfundet med statligt vigseluppdrag). Det har ställt Svenska kyrkan inför uppgiften att i all hast tänka igenom sin syn på äktenskapet givet den nya lagstiftningen. Frågan är omfattande och rör det som kyrkoordningen talar om som Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Den rör således det som varje präst vid sin vigning lovat att hålla fast vid och efterleva.

I den heliga Skrift, vår kyrkas bekännelseskrifter och vår nu gällande kyrkohandbok framställs äktenskapet som en av Gud redan i skapelsen given ordning för föreningen mellan man och kvinna. Om man vill säga något mer eller något annat om äktenskapet, krävs således goda teologiska skäl.

Ett arbete har under stor tidspress påbörjats. Det är emellertid enligt min mening långt ifrån fullbordat. Det har hitintills inte heller skett på ett ekumeniskt och inomkyrkligt ansvarsfullt sätt. Det ekumeniska samråd som vi är förpliktade till har endast kunnat ske i begränsad utsträckning. Vidare kunde församlingarna inte höras i den remiss som skickades ut, vilket är anmärkningsvärt med tanke på att det ju är där som vigslar förrättas.

I Teologiska kommitténs text, som tagits fram på kortast tänkbara tid och som bifogats Kyrkostyrelsens skrivelse, görs ett försök att omdefiniera eller utvidga äktenskapsbegreppet, så att det kan inkludera även samkönade par. I stället för det sedvanliga man – kvinna talas här om ”persongemenskap”. Tankegången är intressant, men skulle naturligtvis behöva utvecklas vidare för att övertyga. Persongemenskaper kan ju vara av olika slag och variera med avseende på antal, kön, ålder och släktskap. De behöver inte inskränkas till tvåsamhet.

Det tidigare beslutet i Kyrkomötet om välsignelse av ingånget partnerskap skulle kunna tas till intäkt för att en utvidgning av äktenskapsbegreppet ändå är möjlig. Detta beslut fattades emellertid mot bakgrund av att lagstiftningen då räknade med två olika institut, äktenskap och partnerskap. Den breda uppslutningen kring ett bejakande av välsignelse över ingånget partnerskap motiverades inte minst av viljan att stödja trofasta relationer i en tid av utbredd ansvarslös sexualitet bland såväl heterosexuella som homosexuella. Beslutet motiverades däremot inte av en förändrad äktenskapssyn.

Här befinner vi oss nu. Risker är överhängande att kyrkomötet, på grund av den tidspress som riksdagsbeslutet åstadkommit, fattar beslut om en ny ordning vars teologiska begrundning därefter återstår att åstadkomma.

Ett annat, avstressat, ekumeniskt och inomkyrkligt ansvarsfullt arbetssätt är fortfarande möjligt. Det infinner sig, om Svenska kyrkan avstår från den juridiska delen av äktenskapets ingående och överläter den på staten. Vi skulle då få en situation som liknar andra länder med könsneutral äktenskapslagstiftning. Kyrkorna har ingen vigselrätt, utan den rättsliga regleringen sköts av staten. Läronämnden har tidigare sagt, att det ur läromässig synvinkel är möjligt att både behålla vigseluppdraget och avsäga sig det. Att båda förhållningssätten är möjliga betyder inte att de alltid är lika bra. Läromässigt och pastoralt finns det goda skäl för att idag förorda att Svenska kyrkan avstår från vigseluppdraget:

För det första skulle vi ge oss själva tid att teologiskt arbeta med äktenskapet med sikte på den nya kyrkohandboken och under processens gång samråda med andra kyrkor, inte minst dem med vilka vi har ingått avtal. Vi skulle också få möjlighet att höra församlingarna. Svenska kyrkan kan under denna tid fortsätta att ta emot samkönade par och välsigna dem på motsvarande sätt som nu sker, när vi tar emot och välsignar dem som ingått registrerat partnerskap.

För det andra skulle en sådan ordning, där den civilrättsliga registreringen föregår den religiösa riten, tydliggöra den för vår tradition naturliga roll- och ansvarsfördelningen mellan stat och kyrka som ligger i distinktionen mellan andligt och världsligt regemente. Kyrkan skulle stå fri gentemot staten och därmed lättare kunna upprätthålla också den kritiska funktion som ligger i regementsläran, när den förstås rätt. I detta sammanhang är det värt att lyfta fram Ungdomsstyrelsens senaste rapport, Gift mot sin vilja, som bland annat påtalar klara brister i såväl Kammarkollegiets tillsyn som trossamfundens fullgörande av sin myndighetsutövning.

För det tredje är en sådan ordning naturlig i mångreligiösa och mångkulturella samhällen, där det finns många olika äktenskapssyner och äktenskapsseder. Staten klagar vad som gäller på äktenskapets område och tar sitt ansvar för äktenskapets ingående och för dess upplösande. För staten gäller det därvidlag, att framför allt skydda den svagare parten. Det gör staten genom att värna offentlighet och frivillighet och motverka arrangerade äktenskap, tvångsäktenskap, barnäktenskap och äktenskap genom fullmakt.

För det fjärde skulle vi undvika vissa specifika inomkyrkliga problem, som annars kommer att uppstå. Vi behöver ingen lagstiftning med undantagsparagrafer

om väjningsrätt av det slag som den statlige utredaren föreslagit och en uppdelning av prästerskapet i präster med eller utan statligt vigseluppdrag.

Vår slutsats av ovanstående blir att Kyrkomötet, av teologiska, ekumeniska och pastorala skäl, inte nu ska fatta beslut enligt Kyrkostyrelsens förslag.

Carl Axel Aurelius, Curt Forsbring, Esbjörn Hagberg, Karin Johannesson, Ragnar Persenius, Hans Stiglund

Reservation 2

Angående äktenskapssynen

Ett beslut att göra det möjligt för par av samma kön att ingå äktenskap enligt kyrkans ordning genom förändring av äktenskapsbegreppet med konsekvensändringar i Kyrkohandbokens ordning för vigselgudstjänst innebär ett avgörande teologiskt ställningstagande. Ett sådant beslut handlar alltså om mer än att enbart utvidga äktenskapsbegreppet. Det innebär att Svenska kyrkan för sin del antar en ny äktenskapssyn. Hållbara teologiska skäl för den föreslagna förändringen redovisas inte enligt vår uppfattning i Kyrkostyrelsens skrivelse och läronämndens yttrande. Med starkt teologiskt stöd i Bibeln och vår kyrkas bekännelsestradition hävdar vi därför att äktenskapet inte kan definieras utan hänsyn till kontrahenternas kön. Förslagen i Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 måste därför avvisas.

Gud är i sitt innersta väsen relation och människan som skapad till Guds avbild är skapad till relation med Gud, medmänniskan och hela skapelsen. Människans sökande efter relation gestaltas i många olika former.

Människan är som skapad till Guds avbild också skapad till man och kvinna. Äktenskapet innebär en förening av mannen och kvinnan. De blir ett och det är det grundläggande. Till det kommer som en konsekvens – men inte förutsättning - uppgiften när det gäller skapelsens fortbestånd. Utan förening av manligt och kvinnligt kan inte liv födas. Det synliggörs i äktenskapet. Det betyder inte att barnlösa äktenskap är mindre värda eller en nedvärdering av andra relationer eller av ensamstående. Ur ett bibliskt förankrat skapelseteologiskt perspektiv kan dessutom fler livsförbund än dem vi idag benämner äktenskap betraktas som äktenskap. Det gäller många par som lever som sambo i livslång kärlek och trohet. Kyrkans skapelseteologi är inte beroende av vad staten beslutar om äktenskapet.

Skapelsen är inte enhetlig och det finns flera livsmönster i den. Goda teologiska skäl utifrån en kristen människosyn och etik har motiverat att Svenska kyrkan bejakar de homosexuella i kyrkan och stöder livslånga relationer mellan två personer av samma kön i en gemenskap som syftar till livslång kärlek och trohet. En konsekvens och ett uttryck för detta är att paret kan få del av kyrkans förbön och välsignelse. Men det bör ske på annat sätt än genom att en ny äktenskapssyn införs och gestaltas i en vigselgudstjänst för äktenskap.

Förslaget uttrycker en teologisk perspektivförskjutning i riktning mot att makarnas kärlek bär äktenskapet istället för att äktenskapet bär deras kärlek. Det svarar mot att äktenskapet i samhället alltmer ses som ett socialt kontrakt mellan två personer. Kriterierna för ett äktenskap bestäms främst av kontrahenternas behov, önskemål och beslut att välja samlevnadsform. Förslaget till ny inledningstext med dess betoning av den ”kärlek som förverkligas i äktenskapet” och av att det konstitutiva för ett äktenskap är ”de ömsesidiga löftena och ett offentligt uttryckt samtycke” är uttryck för detta synsätt. De konstitutiva krav som här ställs på ett äktenskaps ingående är krav som kyrkan av sociala skäl ställt på samhällets lagstiftning, ursprungligen till skydd för kvinnan och barnen. Och

därför regleras de i äktenskapsbalken. De är inte som framförs i Kyrkostyrelsens skrivelse att se som teologiska motiv för ett äktenskap i en evangelisk-luthersk kyrkotradition. Avgörande i denna är istället att äktenskapet hör till skapelsen som en grundläggande gemenskapsform. Teologiskt sett krävs därför mer än att ett par avger offentliga, ömsesidiga löften för att det ska bli ett äktenskap.

I förslaget till inledningstext i Kyrkoordningen och tillägg till Kyrkohandboken utmönstras genom ett förändrat ordval att det är nödvändigt att ett äktenskap ingås mellan en man och en kvinna. Förslaget ligger i linje med Teologiska kommitténs text, som bifogas Kyrkostyrelsens skrivelse, där ett försök görs att omdefiniera äktenskapet genom att använda det vaga begreppet ”persongemenskap” som alternativ till det sedvanliga man och kvinna i beskrivningen av äktenskapet. Men persongemenskaper kan vara av olika slag och behöver exempelvis inte inskränkas till tvåsamhet. Förslaget är inte tillräckligt teologiskt bearbetat, inte heller konsekvenserna av det.

Det teologiskt sett allvarligaste är att äktenskapet som uttryck för Guds skapelseavsikt enbart sägs gälla att människan är skapad till Guds avbild, inte att Gud skapat människan till man och kvinna. Vi menar att det finns ett grundläggande skapelsemönster som gestaltas i äktenskapet mellan man och kvinna. Gällande vigselordning börjar med att anknyta till Guds skapelse av människan - av mannen och kvinnan - och kopplar äktenskapet till Guds vilja: ”Äktenskapet är ett heligt förbund förordnat och välsignat av Gud, himmelens och jordens skapare.”

Äktenskapet är som framhålls i Kyrkostyrelsens skrivelse förvisso inget sakrament i evangelisk-luthersk tradition. Det kan självfallet inte vara ett sakrament, eftersom instiftelsen inte kan knytas till Kristus utan förankras bibelteologiskt i skapelsen. Men det betyder inte att det är mindre viktigt som uttryck för Guds vilja. Enligt samma evangelisk-lutherska tradition kan kyrkan inte lära och införa något som direkt strider mot Bibeln som översta norm i kyrkan. Och det sker nu. En mycket viktig tydningstext till den kristna uppfattningen om äktenskapet finns i Matteusevangeliets kapitel 19, där Jesus tillfrågas om sin syn på äktenskap, skilsmässa och omgifte. Att frågan gällde skilsmässa betyder inte att hans svar saknar generell relevans för synen på äktenskapet i skapelsen. Frågan ställs i ett samhälle där månggifte accepterades, eftersom alla förutsattes vara gifta. Jesus svar avslutas med att han framhåller att alla inte är ämnade för äktenskap, man kan leva som ogift. Men än viktigare är att han hänvisar till Guds grundläggande avsikt med skapelsen, ”att Skaparen från början gjorde dem till man och kvinna” och att de ska bli ett.

Vi har framhållit i denna reservation att föreningen av man och kvinna är det grundläggande i äktenskapet. Ansvar för barn är en konsekvens men inte en nödvändig förutsättning för ett äktenskap. Det är samtidigt viktigt att barnperspektivet, som Svenska kyrkan förbundet sig till i flera sammanhang, inte tappas bort. När detta perspektiv aktualiseras i Läronämndens yttrande framstår det som ytterst anmärkningsvärt att Läronämnden helt väljer att bortse ifrån, att det finns ett särskilt värde i barnets relation till sitt biologiska ursprung och möjligheten att växa upp i de relationer som hör till detta ursprung.

Ragnar Persenius, Curt Forsbring, Esbjörn Hagberg, Hans Stiglund

Reservation 3

Avstyrkande av Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6

G 2009:2
Bilaga 1

Utgångspunkten för vårt ställningstagande till Kyrkostyrelsens skrivelse är att Svenska kyrkan har beslutat att ta emot och välsigna samkönade par, och att vi vill fortsätta göra så.

Kyrkomötet beslöt 2005 att ta emot och välsigna samkönade par. Det skedde genom att uppdra åt Kyrkostyrelsen att utfärda en ordning för välsignelse över registrerat partnerskap. Kyrkostyrelsen fastställde en sådan ordning 2006. Beslutet och ordningen utgick från partnerskapet. Något ställningstagande för samkonat äktenskap gjordes inte.

Eftersom staten nu för sin del fattat beslut om samkonade äktenskap behöver vi som kyrka söka sätt att ta emot och välsigna samkonade par också utifrån de nya förutsättningarna.

Under diskussionerna om hur detta bäst ska ske har det presenterats ett flertal förslag. Förslagen behöver granskas och förankras, vi ska kunna leva med beslutet under mycket lång tid. Ett beslut i frågan behöver också föregås av en noggrann läromässig prövning. Enligt vår mening återstår denna granskning, prövning och förankring till väsentliga delar fortfarande att göra.

Äktenskapet har från början varit en del av den kristna kyrkans tro, bekännelse och lära. Det är visserligen inte en fråga som rör människans frälsning, men äktenskapet hör ändå till de områden inom läran som haft betydelse som en del av kyrkans förståelse av livet som människa och kristen. Så är fallet även i Svenska kyrkan. I den lutherska traditionen beskrivs äktenskap och familj, tillsammans med det dagliga arbetet, som Guds sätt att kalla oss människor till tjänst åt nästan. Kyrkans syn på äktenskapet uttrycks i vigselgudstjänsten, i katekeser och andra läroframställningar.

Kyrkostyrelsen föreslår nu Kyrkomötet att införa ett könsneutralt äktenskapsbegrepp. Syftet med förslaget är att en kvinna ska kunna ingå och leva i äktenskap med en kvinna och en man med en man. Förslaget innebär att äktenskapet görs könsneutralt för alla, även äktenskapet mellan kvinna och man. Det skulle innebära att Svenska kyrkan på egen hand inför en äktenskapssyn som ingen motsvarande kyrka i världen har antagit.

En lärobildningsprocess behöver inkludera teologiska samtal och förankring, både inom Svenska kyrkan och i de kyrkogemenskaper som vi förpliktat oss till. Hur en sådan process utformas påverkar både de beslut i lärofrågor som fattas och receptionen av dem, i Svenska kyrkan och i de kyrkogemenskaper som vi ingår i.

Frågan nu gäller alltså inte om Svenska kyrkan ska ta emot och välsigna samkonade par eller ej, eftersom ställningstagandet i den frågan redan är gjort. Frågan är inte heller om det finns skäl för ett förändrat äktenskapsbegrepp. Det finns sådana skäl, liksom det finns skäl emot. Frågan är istället om argumenten har kunnat prövas och vägas mot varandra, i vår kyrka och tillsammans med våra systerkyrkor, i en rimlig lärobildningsprocess. Med andra ord: Kan Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära förändras utifrån det underlag som Kyrkostyrelsen presenterar för Kyrkomötet? Först om den frågan kan besvaras jakande är det möjligt att gå vidare till enskilda innehållsfrågor.

1. Förslaget har lagts, trots att lärofrågan inte har varit föremål för vad som måste anses vara erforderlig teologisk prövning av argument för och emot en förändring. Förutsättningarna för ett väl underbyggt beslut och en lyckad receptionsprocess efter beslutet måste därför bedömas vara otillräckliga.

Kyrkostyrelsen valde i januari 2009 att presentera endast ett alternativ till förändring. Detta alternativ skiljer sig från vad Svenska kyrkan och Kyrkostyrelsen senast i december 2007 sagt om äktenskapet.

Kyrkostyrelsens förslag har skickats ut till en begränsad grupp remissinstanser med en remisstid på endast tre månader. Andra tillvägagångssätt var möjliga, men Kyrkostyrelsen valde bort dem.

Under dessa tre månader skulle tanken att förändra Svenska kyrkans äktenskapssyn för första gången prövas av Svenska kyrkan med sikte på beslut. Förutsättningarna för bred förankring och öppna samtal kring lärofrågan blir inte rimliga under sådana förhållanden. Det finns uttalade skäl för ett förändrat äktenskapsbegrepp. Det finns givetvis också skäl emot. Men argumenten har inte kunnat prövas och vägas mot varandra på det noggranna och öppna sätt som en läroförändring fordrar.

2. Församlingen definieras i kyrkoordningen som kyrkans primära enhet. En lärofrågas förankring och reception handlar därför inte minst om att församlingarna är delaktiga i processen. Så har inte varit fallet. Församlingarna har inte tillfrågats, vilket är otillfredsställande.

3. Karaktäristiskt för vår kyrka är den dubbla eller gemensamma ansvarslinjen. I denna fråga har emellertid ämbetslinjen inte gjorts delaktig. Detta hade kunnat göras på olika sätt. Ett exempel är föreskriften i Kyrkoordningen att Biskopsmötet ska yttra sig innan Kyrkostyrelsen beslutar i teologiska och ekumeniska frågor av större vikt. Sådana beslut har Kyrkostyrelsen i realiteten fattat. Något yttrande har dock inte begärts in från Biskopsmötet. Istället har Teologiska kommittén, utan formulerat uppdrag från Kyrkostyrelse eller Biskopsmöte, under stress tagit fram formuleringar som stöder Kyrkostyrelsens förslag. Men ämbetslinjen finns också företrädd till exempel i kyrkoråden. Inte heller de har tillfrågats. Detta är några exempel på att processen inte står i samklang med tanken på en gemensam ansvarslinje.

4. De förpliktande kyrkogemenskaperna som vi ingår i har visserligen informerats, men inte getts möjlighet att bidra till ett samtal i sakfrågorna. Ingen möjlighet har getts att pröva deras synpunkter. I första hand berörda är kyrkogemenskaperna med Svenska Missionskyrkan, Metodistkyrkan, Lutherska Världsförbundet, Borgågemenskapen och Evangeliska kyrkan i Tyskland. Bristen på dialog och gemensamt samtal är allvarlig och bryter enligt vår uppfattning mot andan i de ekumeniska avtal om kyrkogemenskap som vi ingått.

En lärobildningsprocess innehåller i sig läroaspekter. För att Svenska kyrkan ska ändra sin uppfattning i en lärofråga är det inte nog om en prövning rent formellt sett är korrekt. Det fordras också att beslutet har tillkommit på ett sätt som står i samklang med tron, bekännelsen och läran. Det bör till exempel innebära en bred förankring och öppen prövning av frågorna, under bön och i dialog med Skriften och bekännelsen.

Vi finner att bristerna i behandlingen av de frågor som aktualiseras i Kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2009:6 om Vigsel och äktenskap är så många och så allvarliga att skrivelsens förslag av läromässiga skäl måste avstyrkas. Lärobildningen i Svenska kyrkan ska inte gå till på detta sätt. Eftersom vi av läromässiga skäl avstyrker skrivelsen har det inte varit aktuellt att ta läromässig ställning till de enskilda förslagen i skrivelsen.

Bakgrund till avstyrkandet av Kyrkostyrelsens skrivelse

Det vi kallar äktenskap har gestaltats på olika sätt genom historien. På varje punkt som har varit viktig för kristna kyrkor finns det andra varianter. Det finns

också skillnader mellan olika kyrkors äktenskapssyn. De olika kristna traditionerna drar dock i långa stycken åt samma håll. Det har funnits en långsiktig strävan att förstärka skyddet för den svagare parten, ofta kvinnan och framförallt barnen. Här kan det räcka med att erinra om kyrkans kamp i vår egen kultur mot äktenskapet som en affärsuppställning mellan två ätter. Betonandet av parets frivilliga samtycke blev i det sammanhanget viktigt, medan familjeöverhuvudets (faderns) samtycke fasades ut. Men också betoningen av troheten som en del av äktenskapet, äktenskapets livsvaraktighet samt äktenskapet som förening av två och inte fler människor är exempel på sådant som har påverkat hur äktenskapet gestaltats i kulturer som påverkats av kristendomen.

Fram till januari 2009 hade Svenska kyrkan som kyrka en enda uppfattning om innehållet i begreppet äktenskap. Denna äktenskapssyn förändrades inte när Svenska kyrkan tog de viktiga och avgörande stegen att erkänna och öppna upp för homosexuell kärlek, homosexuellt samliv och välsignelse av partnerskap.

Svenska kyrkan har aktivt arbetat med frågor kring homosexualitet och homosexuellas plats i kyrkan allt sedan 1970-talet. Holsten Fagerbergs utredning *De homosexuella och kyrkan* kom 1974. Den blev banbrytande genom att förorda att öppet homosexuella skulle kunna inneha kyrkliga tjänster, och genom att öppna upp för att någon form av välsignelsehandling för homosexuella par skulle kunna övervägas. Utgångspunkten i den utredningen, liksom i *En fråga om kärlek* 1988 och *Kyrkan och homosexualiteten* 1994, är att homosexuell samlevnad/partnerskap är något annat än äktenskapet.

Teologiska kommittén ger 2002 ut samtalsdokumentet *Homosexuella i kyrkan*. Då handlar det om ingående av partnerskap och om en ordning för välsignelse av registrerat partnerskap. Här finns som en självklarhet uttrycket att "Kyrkan gör åtskillnad mellan äktenskap och partnerskap".

Kyrkostyrelsen föreslår Kyrkomötet 2005 att Svenska kyrkan ska införa välsignelse av registrerat partnerskap, vilket också blir Kyrkomötets beslut. Beslutet vilar på förutsättningen att äktenskapet är förbehållet man och kvinna, men att partnerskapet ger homosexuella par en likvärdig samlevnadsform. Dåvarande ärkebiskop KG Hammar uttrycker saken så, att både homosexuell och heterosexuell kärlek återspeglar Guds kärlek, men att "kyrkan är inte betjänt av att använda ordet äktenskap, med dess tusentals år av språklig tyngd, om homosexuella relationer, även om man i samhället skulle välja att göra det. Relationerna kan vara likvärdiga även om de har olika namn" (*Kyrkostyrelsen skrivelse 2005:9 s. 44.*)

Ny äktenskapslagstiftning

I mars 2007 presenterades det statliga betänkandet *Äktenskap för par med samma kön – Vigsselfrågor* (SOU 2007:17). Kyrkostyrelsen hävdade i sitt remissyttrande över utredningen att ordet "äktenskap" endast bör användas för att benämna relationen mellan en kvinna och en man. Liknande synpunkter framfördes av övriga kyrkor och trossamfund. Kyrkostyrelsen vidhöll därmed det som Svenska kyrkan sagt allt sedan Holsten Fagerbergs utredning på 1970-talet: Gärna välsignelse av samkönade par, men kalla det inte äktenskap.

En första diskussion "om de åtgärder som Svenska kyrkan behöver företa när beslut i frågan [om äktenskapslagstiftning och vigselrätt] är fattat" fördes i Kyrkostyrelsens arbetsutskott den 21 november 2008. Kyrkostyrelsen fortsatte diskussionen i december 2008 och tog dels beslut om hur ett remissdokument skulle utformas, dels om man ville samråda med biskoparna eller inte.

Besluten redovisas i Kyrkostyrelsens protokoll:

Föreslogs att ett remissdokument skulle utarbetas med en beskrivning av saken, tänkbara ordningar och en redovisning av följdverkningar i kyrkoordningen.

Förslag framställdes om ett extra sammanträde med Kyrkostyrelsen för beslut om remissens utformning, dels att förslaget tillställs Kyrkostyrelsens ledamöter och samtliga ersättare inför beslutet i arbetsutskottet. Alternativen ställdes mot varandra varvid rösträkning begärdes. Vid rösträkning röstade 10 ledamöter för beslut i arbetsutskottet och 5 ledamöter för beslut i Kyrkostyrelsen.

Kyrkostyrelsen beslöt

att uppdra till generalsekreteraren att utarbeta förslag till remissdokument utifrån Kyrkostyrelsens samtal.

att efter beslut i arbetsutskottet om utformningen sända dokumentet på remiss.

Mot detta beslut reserverade sig Nils Gårder, Lennart Sacredéus och Staffan Holmgren.

Förslag ställdes dels om ett samråd mellan Kyrkostyrelsen och Biskopsmötet inför arbetet med en eventuell skrivelse till Kyrkomötet, dels att ett samråd inte skulle ske. Rösträkning begärdes varvid 8 ledamöter röstade för ett samråd, 6 ledamöter röstade mot ett samråd och en ledamot avstod från att rösta.

Kyrkostyrelsen beslöt

att uppdra till generalsekreteraren att inbjuda Biskopsmötet till ett samråd med Kyrkostyrelsen helst under januari månad.

Mot detta beslut reserverade sig Gunnar Prytz. (Kyrkostyrelsen 2008-12-10 §150.)

Kyrkostyrelsens arbetsutskott väljer väg

Ärkebiskopen Anders Wejryd intervjuades i Ekots lördagsintervju den 10 januari 2009. Reportern uppehåller sig länge kring frågan varför det förslag till vigselordning, som arbetsutskottet planerade att ta ställning till redan inkommande måndag, inte nämner ordet äktenskap.

Vid sitt telefonsammanträde måndagen den 12 januari 2009 beslutade sedan Kyrkostyrelsens arbetsutskott att ändra i det förslag till ny vigselordning som skickats ut till ledamöterna. Begreppet äktenskap förs in i vigselgudstjänsten. Det utskickade förslaget till en ny kyrkoordningstext som införde samkönade äktenskap, antogs. Samtidigt avstod arbetsutskottet från att göra remissen mer öppen genom att skicka med mer än ett förslag.

Arbetsutskottet, på Kyrkostyrelsens uppdrag, beslutar alltså att skicka ut ett förslag på remiss, som innebär att Svenska kyrkan ska införa ett könsneutralt äktenskapsbegrepp. För att detta ska bli möjligt föreslås förändringar i kyrkoordningen och i vigselgudstjänsten.

Beslutet innebär att Kyrkostyrelsens arbetsutskott tog ställning för att det är möjligt att införa en könsneutral äktenskapssyn i Svenska kyrkan. Telefonsammanträdet den 12 januari 2009 blir på så sätt en vändpunkt. Kyrkostyrelsens inriktning förändrades. Tidigare har Kyrkostyrelsen och dess föregångare konsekvent hävdats att ordet "äktenskap" endast bör användas för att benämna relationen mellan en kvinna och en man. Nu blir könsneutrala äktenskap huvudlinjen.

Kyrkostyrelsens resonemang redovisas i remissdokumentet. Det måste bli möjligt för höstens Kyrkomöte att besluta att behålla vigselrätten och att viga samkönade:

Förslaget till ändringar i kyrkoordningen är utformat för den händelse att Kyrkomötet dels önskar behålla vigselrätten och fattar beslut om att ansöka om vigselstånd, dels beslutar att vigsel ska

kunna ske av par med samma kön. (Kyrkostyrelsens remiss, missivskrivelse 2009 01 12.)

G 2009:2
Bilaga 1

Samtidigt formuleras som en självklarhet att statens beslut om äktenskapets former ska slå igenom också i Svenska kyrkan:

Formerna för äktenskapet förändras genom tiderna. Beslut om sådana förändringar tas i vårt samhälle av riksdag och regering. Sveriges riksdag har år 2009 beslutat att äktenskap även kan ingås av personer med samma kön. (Kyrkostyrelsens remiss, Överväganden om ändring av Kyrkoordningen 23 kap.)

Det innebär att Kyrkostyrelsen hävdar att det är staten som avgör vad ett äktenskap är, och att kyrkan inte ska ha en annan uppfattning än staten. Därmed överläts ett område till staten som genom tiderna och över samfundsgränserna inkluderats i katekeser och andra läroutläggningar och som formulerats som trosuttryck i gudstjänstordningar för vigsel.

Under remisstiden tar riksdagen 1 april 2009 beslut om att införa den nya könsneutrala äktenskapsbalken, utan att Svenska kyrkans eller övriga kyrkors synpunkter beaktats. Lagen trädde i kraft 1 maj 2009.

Kyrkostyrelsen föreslår vigselrätt och könsneutralt äktenskapsbegrepp

Utifrån inkomna remissvar samt ett yttrande från Teologiska kommittén beslutar Kyrkostyrelsen 2009 06 12 att överlämnar skrivelsen "Vigsel och äktenskap" till Kyrkomötet. Där föreslår Kyrkostyrelsen att Kyrkomötet fattar tre beslut:

1. Att Kyrkomötet i fråga om kyrkoordningen antar Kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen (könsneutral äktenskapssyn mm).
2. Att Kyrkomötet beslutar att anvisningarna för vigselgudstjänst ska utgöra ett tillägg till Den svenska kyrkohandboken (könsneutral vigselordning).
3. Att Kyrkomötet uppdrar åt Kyrkostyrelsen att hos Kammarkollegiet ansöka om vigselrätt för Svenska kyrkan.

Den teologiska bearbetningen

Kyrkostyrelsen konstaterar i sin skrivelse till Kyrkomötet:

Att meningarna varit delade i de sakfrågor och underliggande teologiska ställningstaganden som remissen aktualiserar framgår i flera svar. I vissa fall ges utrymme för skilda meningar på en eller flera punkter i själva svaret, i andra fall framgår de av bifogade reservationer. Utförliga skriftliga reservationer och säryttranden finns bilagda svaren från nio remissinstanser. (Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6.)

Formuleringen måste betraktas som försiktig. Det framgår av remissammanställningen att vägen fram till ett beslut om remissvar på de flesta håll har kantats av oenighet, voteringar, reservationer. Det är inte orimligt att anta att den splittrade bilden som remissvaren ger återspeglar en motsvarande djupgående splittring i hela Svenska kyrkan.

Hur denna splittring ska förstås och vad den kan betyda för Kyrkomötets beslut blir givna frågor. Svaren är inte självklara. Men Kyrkomötet får ingen hjälp av Kyrkostyrelsen att förhålla sig till den kyrkliga splittring som finns kring äktenskapssyn, vigselrätt och hur frågorna hanterats.

Splittringen genererar av naturliga skäl också en kritik mot att det teologiska samtalet inte syns till. Bristen på samtal, och tid för samtal, försvårar splittringen. Och bristen på reflektionsutrymme är uppenbart. Först fattar Kyrkostyrelsen ett

beslut om remiss, sedan fattar Kyrkostyrelsen ett nytt beslut, där de tar ställning och föreslår Kyrkomötet ett beslut. Först i detta sena skede kommer de teologiska motiveringarna in, och då hämtade från Teologiska kommitténs formuleringar. Men de hinner inte bli föremål för samtal och prövning utanför Kyrkostyrelsens sammanträdesrum, utan de teologiska motiveringarna går direkt till Läronämnd och Kyrkomöte för granskning.

Det kan förstås så att den gemensamma teologiska prövningen i Svenska kyrkan av dessa frågor krymper samman till Kyrkostyrelsens sammanträdesrum och Kyrkomötesdebatten. Borde inte den teologiska reflektionen och samtalet bilda underlag för beslutsförslagen, istället för att komma in i efterhand?

Församlingarna lämnas utanför

I Svenska kyrkan är församlingen själva grundenheten. Kyrkoordningen säger:

Svenska kyrkan framträder lokalt som en församling. Denna är den primära enheten inom kyrkan. (Kyrkoordningen. Andra avdelningen. Inledning.)

Det är därför i en evangelisk-luthersk kyrka besvärande, att Kyrkostyrelsen föreslår en förändring i Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära på en punkt som väcker starka känslor och stort engagemang, utan att ge församlingarna möjlighet att vara med i processen. Trots att vi som kyrka hävdar att församlingarna är primära så lämnas de utanför.

Det kan få följder för receptionen av beslutet. Ett formellt beslut i en lärofråga brukar inte anses vara tillräckligt. Beslutet måste sedan också tas emot och accepteras i kyrkan som helhet. Denna receptionsprocess kan visserligen inte regleras formellt, men har genom historien visat sig vara en betydelsefull realitet. Vad det innebär att församlingarna inte inkluderats i beslutsfattandet kommer därför inte att visa sig förrän efter att beslutet är taget.

Den dubbla ansvarslinjen

I vår kyrka pekar vi med stolthet på samspelet mellan lekfolk och vinningstjänst i det som brukar kallas den dubbla ansvarslinjen för det gemensamma uppdraget. Den har rötter ända tillbaks till den tid då församlingar började bildas och sockenkyrkor började byggas, och den tillhör det som karaktäriserar Svenska kyrkan. Den dubbla ansvarslinjen innebär att viktiga beslut aldrig har tillåtits bli rena prästfrågor, men inte heller har de tillåtits bli rena lekfolksfrågor. I alla viktiga avgöranden har samverkan mellan de båda ansvarslinjerna setts som avgörande.

Kyrkoordningen sammanfattar den dubbla ansvarslinjen för det gemensamma uppdraget på följande sätt:

De förtroendevalda och andra som tillhör kyrkan har tillsammans med dem som innehar vinningstjänsten del i det gemensamma uppdraget att förkunna det kristna budskapet. Tillsammans har de också ansvar för det demokratiska beslutsfattandet och för besluten. (Kyrkoordningen. Andra avdelningen. Inledning.)

På församlingsnivå kommer den dubbla ansvarslinjen bland annat till uttryck genom kyrkoherdens särskilda ställning i det demokratiskt utsedda kyrkorådet.

I Kyrkomötet uttrycktes tidigare den dubbla ansvarslinjen genom att ledamöterna valdes i två grupper, lekfolk för sig och präster för sig. I det reformerade Kyrkomötet utan kategoriklvning uttrycks den dubbla ansvarslinjen på andra sätt, bland annat genom Läronämnden, där biskoparna tillsammans med av Kyrkomötet valda ledamöter har särskilda uppgifter vid beslut i lärofrågor.

Ett annat uttryck för den dubbla ansvarslinjen är följande föreskrift i kyrkoordningen:

Kyrkostyrelsen skall begära in yttrande från Biskopsmötet vid beredningen av styrelsens beslut i teologiska och ekumeniska frågor av större vikt. (Kyrkoordningen 12 kap 3a § 1 stycket.)

Denna uppgift anses så viktig att den återkommer i kyrkoordningens bestämmelse om Biskopsmötets uppgifter. Kyrkoordningen ger Biskopsmötet endast två uppgifter. Den ena är att samråda om stiftsledningen och ämbetsansvaret, den andra är just denna uppgift att på begäran av Kyrkostyrelsen yttra sig i teologiska och ekumeniska frågor av större vikt. (Kyrkoordningen 13 kap. 2 §.)

Bestämmelsen ersätter inte vad som sägs om Läronämnden. Nämnden relaterar till Kyrkomötet, medan bestämmelsen i Kyrkoordningen 13 kap relaterar Biskopsmötet till Kyrkostyrelsen. Teologiska kommittén däremot är en arbetsgrupp som inte finns nämnd i kyrkoordningen. Den har därför inte något självständigt uppdrag.

Kyrkoordningen pekar här direkt ut att Biskopsmötet ska yttra sig innan Kyrkostyrelsen beslutar i teologiska och ekumeniska frågor av större vikt. Sådana beslut har Kyrkostyrelsen i realiteten tagit under processen. Särskilt kan man här tänka på hur dialogen med de kyrkogemenskaper som vi ingår i bör hanteras under processen. Men man kan också tänka på serien av beslut om frågans teologiska bearbetning och förankring i vår egen kyrka.

Något yttrande har dock inte på något stadium begärts in från Biskopsmötet. Att begära in ett yttrande har en given innebörd i svensk förvaltningspraxis. Det innebär att den som ska yttra sig får tillfälle att överlägga och förbereda yttrandet och sedan lämna det skriftligt, eventuellt med en muntlig presentation.

Något sådant har inte skett. Kyrkostyrelsen har visserligen en gång i januari 2009 och en gång i maj 2009 suttit i samma rum som Biskopsmötet med vigsel och äktenskap som tema. Men det är inte samma sak som att ge Biskopsmötet som kollegium tillfälle att avge ett eget yttrande. Följaktligen beslutar Kyrkostyrelsen om förslag till beslut i lärofrågor utan att bestämmelsen i kyrkoordningens 12 kap 3a § beaktats.

Teologiska kommittén

Kyrkostyrelsen har lutat sig mot Teologiska kommittén när det gäller teologiska formuleringar. Teologiska kommitténs yttrande blir den enda teologiska bearbetningen av remissen och dess frågeställningar som ingår i Kyrkostyrelsens beslutsunderlag till Kyrkomötet. Det gör Kyrkomötets beslutsunderlag bristfälligt av flera skäl.

Teologiska kommitténs yttrande till Kyrkostyrelsen tillkom utan att ledamöterna samlades en enda gång för att tillsammans diskutera de textförslag som kyrkokansliet tagit fram. Ledamöternas enda möjlighet att medverka var genom att under en begränsad tid respondera via e-post.

Intrycket av stress och brist på eftertanke förstärks av att de olika versioner som Teologiska kommittén i rask takt presenterat under maj och juni 2009 skiljer sig kraftigt från varandra. Centrala avsnitt har över en natt försvunnit, tillkommit eller ändrats. Fortfarande skedde detta utan att kommittén någonsin möttes för att tillsammans ta ställning till sitt eget förslag. Vem som fattade beslutet om den slutliga texten förblir oklart.

Det pressade tidsschemat kan också förklara att Teologiska kommittén inte gör en analys av de teologiska argumenten för och emot förslagen som finns på åtskilliga ställen i remissmaterialet. Någon teologisk bearbetning av den trots allt

begränsade remissen fanns det inte utrymme till. Remissyttrandenas teologiska skäl för och emot förslagen förblir i praktiken obearbetad.

En fråga i sammanhanget är också med vilket mandat Teologiska kommittén har yttrat sig. Frågan blir intressant inte minst med tanke på den betydelse Kyrkostyrelsen ger åt Teologiska kommitténs formuleringar. Teologiska kommittén är en arbetsgrupp som inte har ett självständigt uppdrag, utan som får sina uppdrag av Kyrkostyrelse eller Biskopsmöte.

Kyrkostyrelsens protokoll har här ett bidrag att ge:

Teologiska kommittén har i uppdrag att arbeta med samlevnadsfrågorna sedan slutet av 90-talet. Under denna tid hade kommittén genomfört olika aktiviteter och tagit fram flera publikationer. Hit hör samtalsdokumentet Homosexuella i kyrkan, rapporten från hearingen om Kärlek, samlevnad och äktenskap samt två antologier om samlevnadsfrågor.

Teologiska kommittén hade i januari vänt sig till Biskopsmötet för att rådgöra om hur kommitténs uppdrag kring samlevnadsfrågorna skulle kunna avslutas. Biskoparna hade menat att Teologiska kommitténs uppdrag för deras del kunde anses fullgjort genom att redovisat material om samlevnadsfrågor tagits fram och publicerats.

Kyrkostyrelsen beslöt i enlighet med arbetsutskottets förslag att liksom Biskopsmötet anse att Teologiska kommitténs arbete med samlevnadsfrågorna är avslutat i och med de böcker och andra skrifter som planerats i ärendet är publicerade. (Kyrkostyrelsen 2009-04-22--23 § 37.)

Biskopsmöte och Kyrkostyrelse var alltså överens om att Teologiska kommittén hade gjort sitt i dessa frågor. Likafullt tar Teologiska kommittén fram en ny PM om samlevnadsfrågor, som Kyrkostyrelsens infogar i sin skrivelse till Kyrkomötet.

På vems uppdrag har Teologiska kommittén fortsatt sitt arbete med samlevnadsfrågor, när både Kyrkostyrelse och Biskopsmöte har avslutat det?

Teologiska kommittén redovisar att man har haft i uppdrag att arbeta med samlevnadsfrågorna sedan slutet av 1990-talet. Så hävdar Teologiska kommittén att kommittén fortsatt sitt arbete efter önskemål från Kyrkostyrelsen:

Efter önskemål från Kyrkostyrelsen redovisar Teologiska kommittén i denna skrivelse en teologisk bedömning av hur Svenska kyrkan bör förhålla sig till att äktenskapet enligt den nya äktenskapslagstiftningen kommer att öppnas för par av samma kön. (Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6, bilaga 3.)

Mot bakgrund av vad som går att utläsa ur protokollen reser detta påstående frågor. Det går att utläsa att kommitténs uppdrag med dessa frågor avslutats. Eftersom kommittén inte har den självständiga ställningen att den kan ge sig själv uppdrag så blir frågan om ett nytt uppdrag getts. Det finns inget sådant beslut antecknat i Kyrkostyrelsens eller arbetsutskottets protokoll, från det att frågan först började diskuteras i slutet av 2008 och fram till beslutet om skrivelsen till kyrkomötet. Något uppdrag från Biskopsmötet finns inte heller. Frågan på vems uppdrag Teologiska kommittén arbetat förblir obesvarad.

Biskopars debattdeltagande

Ett inlägg i Dagens Nyheter den 6 februari 2009 från nio biskopar om att avstå vigselrätten orsakar debatt. Olle Burell (S) och Karin Perers (C) ger sin syn i ett inlägg i Svenska Dagbladet den 15 februari 2009. De säger bland annat:

Som gruppordförande för Socialdemokraterna respektive Centerpartiet i Kyrkomötet kan vi inte stillatigande åse hur biskoparna skadar förtroendet för Svenska kyrkan.

För det första är den fråga som de nio biskoparna utnyttjar sin auktoritet som höga ämbetsbärare för att påverka en sak för staten, inte för kyrkan. I Sveriges riksdag är dessutom Kristdemokraterna det enda parti som motsätter sig den historiska jämlikhetsreform som övriga, drygt 90 procent, av de folkvalda ställer sig bakom.

När riksdagens valmanskår till över 70 procent är synonym med Svenska kyrkans medlemskår, kan biskoparna rimligtvis inte påstå att de gör sig till tolk för en majoritet av vårt lands kyrkotillhöriga. (SvD Brännpunkt 2009 02 15.)

Det finns i Burells och Perers artikel ingen antydning om att det fortfarande skulle vara öppet vilket beslutet slutligen blir. Detta strider mot Kyrkostyrelsens försäkran i remissen till stiftet, alltså att styrelsen inte hade bundit sig för ett visst beslut. Citatet ovan antyder att Olle Burell och Karin Perers menar att majoriteten har rätt även i lärofrågor. Varken Kyrkostyrelse eller Kyrkomöte har vid denna tidpunkt fattat något beslut. Men för artikelförfattarna räcker det med majoritet i riksdagen för att en ny äktenskapssyn i kyrkan ska vara ett politiskt faktum.

Det finns inte heller någon antydning om att den dubbla ansvarslinjen spelar någon roll för Burell och Perers. Den dubbla ansvarslinjen förutsätter att vigningstjänsten tar sitt ansvar självständigt, utifrån de vigningslöften som alla diakoner, präster och biskopar avlagt. Det är en medveten poäng att detta ämbetsansvar inte står under omröstning. När nio biskopar tar till orda i debatten så menar Burell och Perers att de inte kan göra sig till tolk för en majoritet av vårt lands kyrkotillhöriga. Det har biskoparna emellertid inte hävdats att de kan, och det är inte heller deras uppgift. De ger istället sitt bidrag utifrån sitt ämbetsansvar.

Burell och Perers är konsekventa i sitt majoritetsresonemang. Det finns en majoritet i riksdagen. Den kommer deras nomineringsgrupper att följa. Saken är politiskt avgjord. Därför kan de avsluta sin artikel med följande löfte:

Vid höstens Kyrkomöte kommer våra två nomineringsgrupper, som förenas i arbetet för en öppen och demokratisk folkkyrka, att värna Svenska kyrkans vigselrätt. (SvD Brännpunkt 2009 02 15.)

Ekumeniska aspekter

Svenska kyrkan tog ett viktigt steg 2005 genom att besluta om Välsignelse av registrerat partnerskap. Det är ingen tvekan om att Svenska kyrkan under alla omständigheter kommer att stå fast vid att samkönade par självklart ska tas emot och välsignas. Om detta handlar inte diskussionen. Frågan är istället på vilket sätt detta bäst ska ske, och hur beslut i den frågan ska fattas.

I stort sett har ingen kyrka infört en könsneutral äktenskapssyn. Det finns som alltid något undantag. Några få församlingar har ordningar för samkönade vigslar. Det rör sig då om små friförsamlingar, samfund som även i andra avseenden intar extrema positioner eller, fallet United Church of Canada, en kyrka som överläter åt den enskilda församlingen att besluta om gudstjänstlivet, utan att detta förstås som läromässiga beslut.

Norge, Spanien, Nederländerna, Sydafrika, Kanada, Belgien samt vissa delstater i USA har infört könsneutrala äktenskapslagar. Inte ens i dessa stater finns det alltså, med ovanstående undantag, kyrkor som fattat ett läromässigt beslut om att införa en könsneutral äktenskapssyn, vilket är innebörden i Kyrkostyrelsens förslag. I de nordiska folkkyrkorna finns inte frågan om könsneutral äktenskapssyn under beredning, inte ens i Norge trots att man där fått en könsneutral

äktenskapslag. Våra systerkyrkor i de olika länderna har alltså inte bedömt det som nödvändigt att i hast fatta beslut om förändring bara för att staten ändrat lagstiftningen. Inte heller i Sverige finns det någon annan etablerad kyrka än Svenska kyrkan som förbereder sig på att införa könsneutrala äktenskap.

Ekumeniska förpliktelser

Svenska kyrkan har genom överenskommelser förpliktat sig till flera kyrkogemenskaper. I vårt eget land handlar det om Metodistkyrkan och Svenska Missionskyrkan. I avtalet med Svenska Missionskyrkan sägs att "Vi vill ... fördjupa gemenskapen mellan våra kyrkor i samråd om tro och liv." Också i överenskommelsen med Metodistkyrkan finns uttryck för att överläggningar ska ske inför viktiga förändringar.

Lutherska Världsförbundet är på väg mot att se sig själv mer som en gemenskap av kyrkor än som ett förbund. Vid Lutherska Världsförbundets möte mars 2007 i Lund behandlades bland annat ett samtalsdokument om äktenskap, familj och människans sexualitet. Syftet var att främja dialogen mellan lutherska kyrkor i dessa frågor, och att verkliga samtal och konsultationer skulle fortsätta fram till 2012. (Proposed Guidelines and Processes for Respectful Dialogue on Marriage, Family and Human Sexuality. LWF Council meeting, Lund 2007-03-24.)

Borgågemenskapen mellan lutherska och anglikanska kyrkor, i Norden, Baltikum och på Brittiska öarna, innebär en förpliktelse för medlemskyrkorna att "åstadkomma lämpliga former för kollegialt och konciliärt samråd vad gäller avgörande frågor om tro och kyrkoordning, liv och tjänst" och att "uppmuntra till rådslag mellan representanter för våra kyrkor".

Avtalet med Evangeliska Kyrkan i Tyskland talar om gemensamma möten och konsultationer.

Det ekumeniska dokumentet Charta Oecumenica har tagits fram i samarbete mellan den ekumeniska Konferensen för europeiska kyrkor, där Svenska kyrkan ingår, och Europeiska katolska biskopskonferensernas råd. Dokumentet undertecknades i Strasbourg 2001. Charta Oecumenica beskriver "en gemensam förpliktelse till dialog och samarbete". Undertecknarna förbinder sig "att vid kontroverser söka samtal med varandra och dryfta frågorna gemensamt i evangeliets ljus. Detta gäller särskilt när splittring hotar på grund av frågor som rör tron och etiken."

De ekumeniska överenskommelser som beskrivits ovan uttrycker alla på olika sätt att överläggningar skall ske inför viktiga förändringar och beslut. Ingenstans föreskrivs att dessa konsultationer skall vara bindande. Det finns inte heller några formkrav på hur dialogen ska ske. Dock har Svenska kyrkan förpliktat sig till samråd och dialog med andra kyrkor genom sina ekumeniska överenskommelser. Hur har Svenska kyrkan levt upp till sina överenskommelser?

I Kyrkostyrelsens protokoll våren 2009 redovisas att information getts till olika kyrkor och gemenskaper vid olika tillfällen, också till kyrkor utanför våra kyrkogemenskaper. Vad som däremot aldrig redovisas är om Svenska kyrkan frågat efter eller fått respons på informationen.

I Svenska kyrkans officiella brev till Borgågemenskapen finns en liknande betoning på envägskommunikationen från Svenska kyrkan till andra kyrkor, och en liknande frånvaro av öppenhet för en kommunikation i båda riktningarna. Brevet avslutas på följande sätt:

All our churches are self-governed. We cannot force decisions upon each other. However it is to me of utmost importance to keep you

informed of what is going on and we are of course ready to inform you more if so wanted. (Brev till Borgågemenskapen mars 2009.)

Kyrkostyrelsen har samma betoning av envägskommunikationen när den beskriver hur den uppfattat att vi uppfyllt förpliktelseerna mot de kyrkogemenskaperna vi ingår i:

Information om Svenska kyrkans arbete med att förhålla sig till den nya könsneutrala äktenskapslagstiftningen har i olika sammanhang framförts till andra kyrkor. Ärkebiskopen har skrivit ett brev till Borgå-kyrkorna där detta arbete beskrivs. Ärkebiskopen har också träffat den påvliga nuntien i Norden för att redovisa Svenska kyrkans hållning. Vidare har information framförts för de nordiska ärkebiskoparna i samband med en överläggning på Island. Svenska kyrkans process har även redovisats för styrelsen för Sveriges Kristna Råd. En samling planeras inom ramen för SKR för att diskutera frågor kring vigsel och äktenskap med medlemskyrkorna. Dessutom har kontakt tagits med Church of Englands Council for Christian Unity. När Kyrkostyrelsens skrivelse om vigselfrågor blir färdig är avsikten att den kommer att översättas till engelska och tillsammans med ett följebrev skickas till Svenska kyrkans partnerkyrkor i olika delar av världen. En konsultation kring teologiska aspekter på sexualitet och samlevnad med en redovisning av vad som har gjorts på detta område inom olika kyrkor är planerad att hållas inom Borgågemenskapen 2010. (Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 s. 8.)

De ekumeniska överenskommelserna förpliktar. Förpliktelse är ett starkt ord. Men det åtföljs inte i någon av överenskommelserna av några tvingande bestämmelser eller hot om sanktioner. Kanske är det inte så bindande för vårt agerande ändå, dessa förpliktelser.

Liknande resonemang har förts och förs på ett annat område, nämligen här hemma i förhållande till kyrkoordningen. Kyrkoordningen kan sägas vara förpliktande för Svenska kyrkans alla delar. Ändå saknas i stort sett sanktionsmöjligheter. I de allra flesta fall följs ändå det som föreskrivs i kyrkoordningen. Det finns en förpliktelse som fungerar. Men om viljan saknas därtill, så har det visat sig vara svårt att upprätta det man gemensamt kommit överens om.

Följden har blivit att det på Kyrkomötet återkommande förs diskussioner om (bristen på) kyrkoordningslojalitet. I ekumeniska sammanhang kan vi se fram mot liknande diskussioner. Ingen kan tvinga Svenska kyrkan till samtal och dialog, men förpliktelsen finns där, synlig för alla.

Ett första exempel på en ekumenisk reaktion på bristen på dialog kom i ett brev från Engelska kyrkan. I omsorg om Borgågemenskapen skriver de att Svenska kyrkans sätt att gå sin egen väg när det gäller att sanktionera samkönade äktenskap kan försvaga gemenskapen, och att det i så fall får konkreta följder för förbindelserna mellan våra båda kyrkor. (Brev från the Church of England, Archbishops' Council 26 juni 2009.)

Utan att formellt bryta mot några bestämmelser kan Svenska kyrkan ändå mista ekumenisk trovärdighet. Kyrkostyrelsens förslag innebär att vi förändrar vår lära på en punkt där vi var överens med de andra kyrkorna vid den tidpunkt när respektive överenskommelse ingicks. I och med att vi ändrar uppfattning på en punkt som av många kyrkor upplevs som väsentlig, så har vi ensidigt förändrat förutsättningarna för överenskommelserna.

En särskild komplikation i sammanhanget blir att äktenskapet är en fråga där ekumenisk samsyn får praktiska konsekvenser för enskilda människor, eftersom

giftermål över samfundsgränserna är så vanliga. Det är inte självklart att en juridiskt giltig vigsel alltid räcker för att äktenskapet också i kyrkligt avseende ska räknas som äktenskap. Om Svenska kyrkans äktenskapssyn inte längre skulle erkännas av andra kristna kyrkor något som vi inte råder över själva så kan enskilda människor komma i kläm mellan kyrkornas olika syn på äktenskapet.

Vi vet inte hur andra kyrkor skulle ställa sig om Svenska kyrkan som första kyrka i världen införde könsneutrala äktenskap för alla som gifter sig i kyrkan. För de enskilda människornas skull vore det kanske klokt att undersöka den saken före ett beslut i frågan.

Staten, vigselrätten och läran

Vigselrätten och dess vara eller inte vara har inte samma läromässiga kopplingar som vigselgudstjänsten och äktenskapssynen. Men tyngdpunkten i Kyrkostyrelsens skrivelse ligger där, på vigselrätten. Omsorgen om vigselrätten formar till exempel Kyrkostyrelsens sammanfattning av sitt förslag till Kyrkomötet:

Kyrkostyrelsens förslag: Mot bakgrund av vad som ovan har redovisats beträffande Kyrkomötets ställningstaganden i frågan om Svenska kyrkans vigselrätt samt med stöd av remissutfallet föreslår Kyrkostyrelsen att Svenska kyrkan utnyttjar den möjlighet som erbjudits i lagstiftningen att även fortsättningsvis förrätta vigsel. Kyrkostyrelsen bör få i uppdrag att hos Kammarkollegiet ansöka om vigselrätt för Svenska kyrkan.

Svenska kyrkan bör även viga par av samma kön. Inledningstexten till kap. 23 i kyrkoordningen bör ändras i konsekvens med detta. (Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 s. 22.)

Först kommer vigselrätten, sedan vigsel för samkönade par och slutligen ändringar i kyrkoordningen för att möjliggöra detta.

Den vigselordning som Kyrkostyrelsen föreslår har förändrats på viktiga punkter under processen. (Till exempel av arbetsutskottet 2009 01 12 och av Kyrkostyrelsen 2009 06 12). Förslaget landade till sist i en enhetligt könsneutral ordning för alla brudpar, oavsett kön. Förändringen blir för den stora majoriteten särkönade brudpar inte oväsentlig. I vigselgudstjänsten identifieras idag brudparet som man och kvinna vid arton tillfällen. Enligt förslaget ska de inte alls identifieras som man och kvinna längre, utan som två individer vars kön inte ska benämnas. Detta är konsekvent utifrån en helt könsneutral lösning.

Prioritering av vigselrätten kan vara en förklaring till Kyrkostyrelsens beslut om att frågorna kring äktenskap och vigsel skulle beredas på det sätt som nu har skett.

Äktenskapslagstiftningen har från allra första början varit både kyrkolag och borgerlig lag. 1734 infördes en gemensam giftermålsbalk i svensk lag. Svenska kyrkan har som en självklar sak varit med om att lagstifta både om giftermålsbalken och om dess efterföljare. På 1700-talet skedde den för kyrkan och staten gemensamma äktenskapslagstiftning genom ståndsriksdagen; efter 1863 genom kyrkomötet och riksdagen.

Första maj 2009 trädde för första gången en äktenskapsbalk i kraft utan att kyrkan hade varit med som lagstiftare. Äktenskapsrätten sekulariserades därmed i bokstavig mening.

När staten nu ensam stiftar lag om äktenskapet är det möjligt att hävda att också äktenskapet som rättslig institution sekulariserats. Det hade därför varit betydelsefullt med en analys av denna principiellt viktiga förändring.

Det närmaste Kyrkostyrelsen kommer en sådan analys är konstaterandet, att beslut om förändringar av äktenskapet i vårt samhälle tas av riksdag och regering. (Överväganden om ändring av Kyrkoordningen 23 kap.)

Det faktum att kyrkan inte längre deltar i lagstiftandet berörs inte. Istället framstår det som problemfritt att statens lagstiftning får definiera kyrkans uppfattning inom ett område som "alltid och överallt" ingått i kyrkans lära. Förhållningssättet återspeglas i Kyrkostyrelsens remiss, i Teologiska kommitténs yttrande och i Kyrkostyrelsens skrivelse till Kyrkomötet.

Den ena sidan av detta förhållningssätt blir att Svenska kyrkan bör erkänna den rättsliga verkan av äktenskap som ingås enligt svensk lag. Mycket få torde se detta som ett problem idag. Men den andra sidan är att statens äktenskapssyn blir normerande för kyrkan.

Men ska statens beslut avgöra innehållet i något som hör till Svenska kyrkans tro, bekännelse, lära och ordning? Eller annorlunda uttryckt: Ska beslut på den politiska arenan styra kyrkans eget ställningstagande i teologiska lärofrågor? Den sidan av saken är inte lika självklar.

Skulle Kyrkomötet fatta beslut enligt Kyrkostyrelsens förslag så kan ett prejudikat skapas. Om Svenska kyrkan en gång låtit statens beslut avgöra innehållet i en lärofråga, så kan kyrkan göra det igen, i helt andra lärofrågor. En dörr öppnas som kan bli svår att stänga igen.

Sven Thidevall, Carl Axel Aurelius, Curt Forsbring, Esbjörn Hagberg, Hans-Erik Nordin, Hans Stiglund

Reservation 4

av Karin Johannesson

Frågan nu gäller inte om Svenska kyrkan ska ta emot och välsigna samkönade par eller inte. Ställningstagandet i den frågan redan är gjort. Frågan är inte heller om det finns skäl för ett förändrat äktenskapsbegrepp. Det finns sådana skäl, liksom det finns skäl emot. Frågan är istället om argumenten har kunnat prövas och vägas mot varandra, i vår kyrka och tillsammans med våra systerkyrkor, i en rimlig lärobildningsprocess. Med andra ord: Kan Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära förändras utifrån det underlag som Kyrkostyrelsen presenterar för Kyrkomötet? Först om den frågan kan besvaras jakande är det möjligt att gå vidare till enskilda innehållsfrågor.

En lärobildningsprocess innehåller i sig läroaspekter. För att Svenska kyrkan ska ändra sin uppfattning i en lärofråga är det inte nog om en prövning rent formellt sett är korrekt. Det fordras också att beslutet har tillkommit på ett sätt som står i samklang med tron, bekännelsen och läran. Det bör till exempel innebära en bred förankring och öppen prövning av frågorna, under bön och i dialog med Skriften, bekännelsen, det samhälle som vi är en del av och högst konkreta, nu levande människor med olika erfarenheter och åsikter.

Jag finner att bristerna i behandlingen av de frågor som aktualiseras i Kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2009:6 Vigsel och äktenskap är så många och så allvarliga att skrivelsens förslag av läromässiga skäl måste avstyrkas. Lärobildningen i Svenska kyrkan ska inte gå till på detta sätt. Eftersom jag av läromässiga skäl avstyrker skrivelsen har det inte varit aktuellt att för mig att ta ställning till samtliga enskilda förslag i skrivelsen.

Karin Johannesson

Kyrkomötet Ekumenikutskottets yttrande 2009:3y

Äktenskap och vigsel

Till Gudstjänstutskottet

Ekumenikutskottet har getts tillfälle att yttra sig över Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 och Motionerna 2009:26, 2009:28 samt 2009:95. Till yttrandet har fogats en reservation och en särskild mening.

Utskottet har valt att enbart yttra sig kring detta ärende ur ekumeniskt perspektiv.

Riksdagens beslut om ett ändrat äktenskapsbegrepp och den därtill kopplade frågan om Svenska kyrkans vigselrätt hanteras under tidspress. Detta då Kyrkomötets beslut 2005 om välsignelse av registrerat partnerskap inte längre kan tillämpas.

Svenska kyrkans roll och identitet i det svenska samhället är mot bakgrund av många andra kyrkors verklighet i den världsvida kyrkan mycket annorlunda. Det är viktigt att Svenska kyrkan i de olika ekumeniska sammanhang som vi är inblandade i försöker beskriva denna vår verklighet som bakgrund till den teologiska reflektion som sker i Svenska kyrkan. Detta för att göra det tydligt att det inte är Svenska kyrkans avsikt att gå sin egen väg i svåra teologiska frågor utan att respektera de ekumeniska överenskommelser som Svenska kyrkan ingått. Utskottet menar att det fortsatt är viktigt för Svenska kyrkan att ta del av och lära av andra kyrkors reflektion och verklighet.

Utskottet noterar att de olika ekumeniska avtal som Svenska kyrkan under-tecknat är förpliktigande när det gäller att dela frågor som berör viktiga förändringar i medlemskyrkornas tro och liv. Inom ramen för beredningen av denna fråga har ett antal kontakter tagits bl.a. med Borgågemenskapen och Sveriges Kristna Råd. Utskottet beklagar att inte större utrymme kunnat ges för att bättre ta tillvara dessa och andra ekumeniska plattformar och de kyrkorelationer som Svenska kyrkan relaterar till i samband med Kyrkostyrelsens behandling av frågan om äktenskap och vigsel. En bred ekumenisk konsultationsprocess hade kunnat genomföras om det funnits mer tid. Det hade varit önskvärt med en sådan process.

Det är viktigt att Svenska kyrkan för framtiden undviker att enbart ge information om viktiga händelser i vår kyrka utan istället fortsätter att fördjupa den ekumeniska dialogen. Svenska kyrkans ekumeniska hållning har av tradition lyft upp dialog och lyssnande som centrala begrepp. Utskottet menar att det är viktigt att fortsätta den traditionen så att Svenska kyrkan också för framtiden blir en trovärdig medlem i olika ekumeniska nätverk och en respekterad systerkyrka i bilaterala relationer.

Det är vidare en viktig framtidsfråga att uppmärksamma den interreligiösa dialogen i frågor som rör äktenskap och familj. Detta mot bakgrund av den mångreligiösa kontext som Svenska kyrkan lever i som också innebär att det finns fler och fler exempel på tillhöriga till Svenska kyrkan som lever i interreligiösa äktenskap.

Trots bristerna i processen ser utskottet ur ekumenisk synpunkt inga hinder för att förslaget i Kyrkostyrelsens skrivelse 2009:6 kan bifallas.

Uppsala den 23 september 2009

G 2009:2
Bilaga 2

På Ekumenikutskottets vägnar

Gerd Gullberg-Johnson, ordförande

Peter Lindvall, sekreterare

Beslutande: Gerd Gullberg-Johnson, ordförande, Bengt-Åke Gustafsson, Inger Svensson, Lars Stjernkvist, Agneta Brendt, Solveig Thorkilsson, Anna Lena Wik-Thorsell, Karin Uggla, Inga Alm, Erik A Egervärn, Birgitta Wrede, Angela Boëthius, Lennart Sacrédeus, Margareta Nybelius och Anki Erdmann.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Erik Jonsson, Sune Frisk, Lena Schachinger, Olof Marcusson, Christina Andersson, Astor Karlsson, Lars-Gunnar Frisk, Johan Sobelius, Margareta Ullhammar, Britta Olinder och Fredrik Sidenvall.

Biskoparna Carl Axel Aurelius och Erik Aurelius har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation av Lennart Sacrédeus och Birgitta Wrede

Utskottets majoritet hänvisar till "tidspress" som skäl för att Svenska kyrkans ekumeniska avtal och förpliktelser gentemot Borgågemenskapen och Lutherska världsförbundet inte följts i äktenskaps- och vigselfrågan.

Denna "tidspress" har kyrkan med öppna ögon själv valt och är därför ansvarig för.

Kyrkan kan ej skylla på andra aktörer, såsom staten, att hon ej tagit de ekumeniska avtalen på allvar i äktenskapsfrågan.

38 andra samfund i Sverige förvaltar vigseluppdraget. Inget annat samfund än Svenska kyrkan har ändrat sin äktenskapsyn med anledning av att staten förändrat sin lagstiftning på området. Svenska kyrkans ekumeniska ansvar skulle ha gjort det naturligt att i första hand ta ansvar för de ekumeniska förpliktelser man iklätt sig inom ramen för Lutherska Världsförbundet och Borgåöverenskommelsen. Dessa ekumeniska åtaganden har lyfts fram i motion 2009:28.

Genom ett brådstörtat agerande med hänvisning till föregiven tidspress försvårar Svenska kyrkan möjligheterna att delta i byggandet av ekumeniska gemenskaper och plattformar. Fördjupning av den ekumeniska dialogen är nödvändig för varje kyrka som vill verka för den synliga enhet som är ekumenikens mål och ledstjärna.

Att bygga enhet kan underlättas i tider av yttre press. I stället för att ta vara på möjligheterna att söka en fördjupad enhet under den press som uppstått genom den förändrade äktenskapslagstiftningen anförs tidspressen som en orsak till att Svenska kyrkan distanserar sig från de gemenskaper man länge varit en konstruktiv del av. Ett sådant förhållningssätt kan inte försvaras ur ekumeniskt perspektiv.

Uppsala 2009-09-23

Lennart Sacrédeus, Birgitta Wrede

Särskild mening av Fredrik Sidenvall

Kyrkostyrelsens beredning av ärendet om ett vidgat äktenskapsbegrepp och ny vigselordning och det beslut som den nu föreslår kyrkomötet innebär ett frånträdande av den mest grundläggande kristna enhetsprincipen, nämligen enheten med Gud den treenige som Han talar i den Heliga Skrift. Detta får nu till följd motsättningar inom vår kyrka och i förhållande till andra kyrkor i Sverige och internationellt. Frånvaron av internt och externt samråd understryker att Svenska kyrkan på nationell nivå nu står i begrepp att beträda splittringens väg, egensinnig i förhållande till Gud och medkristna men ängslig i förhållande till den politiska makten.

Uppsala 2009-09-23

Fredrik Sidenvall

Kyrkomötet
Kyrkorättsutskottets yttrande 2009:3 y

Vigsel och äktenskap

Till Gudstjänstutskottet

Kyrkorättsutskottets yttrande över skrivelse 2009:6

Kyrkorättsutskottet konstaterar att skrivelsen av Kyrkostyrelsen beretts på det sätt som kyrkoordningen och dess förarbeten föreskriver.

Inledningstexterna till kyrkoordningens avdelningar eller kapitel fungerar som teologiska motiveringar för de bestämmelser som Kyrkorättsutskottet har att granska. Inledningstexten till 23 kap. har således inte varit föremål för utskottets behandling.

Kyrkorättsutskottet konstaterar att förslagen till ändringar i 23 kap., 42 kap. och 56 kap. i kyrkoordningen ur kyrkorättslig synpunkt kan införas.

Förslag till ändring av kyrkoordningen i enlighet med reservation nummer tre till skrivelsen är också möjlig ur kyrkorättslig synpunkt att införa.

Kyrkorättsutskottet har medgivit att till yttrandet får fogas en reservation från ledamöterna Karl-Gunnar Svensson och Anders Roos och en särskild mening från ersättaren Dag Sandahl.

Uppsala den 24 september 2009

På Kyrkorättsutskottets vägnar

Lars Johnsson, ordförande

Göran Oscarsson, sekreterare

Bengt Stigner, sekreterare

Beslutande: Lars Johnsson, ordförande, Jösta Claeson, Mari Lönnerblad, Jan-Erik Forsberg, Carl Korch, Lennart Andersson, Inger Persson, Stig-Göran Fransson, Sonja Grunselius, Gunnel Lagerkvist, Inger Dafgård, Anders Roos, Karl-Gunnar Svensson, Vivianne Wetterling och Eric Muhl.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Nanna Tranströmer, Jerry Adbo, Irene Gustafsson, Olle Reichenberg, Mikael Härdig, Anders Linger, Bo Grafström, Anders Novak, Birgit Friggebo, Eva Hallström, Dag Sandahl och Rolf Persson.

Biskop Thomas Söderberg har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation av Anders Roos och Karl-Gunnar Svensson

De bestämmelser och texter som införs i Kyrkoordningen ska dels vara kyrkorättsligt korrekta, dels ge uttryck för den tro, bekännelse och lära som är Svenska kyrkans. De förslag till förändringar i kyrkoordningen som kyrkostyrelsen ger i KsSkr 2009:6 har läromässigt prövats av läronämnden. Kyrkorättsligt har de

prövats av kyrkorättsutskottet. Båda instanserna har funnit förslagen till förändringar möjliga. Full enighet har dock inte kunnat uppnås.

Utifrån olika utgångspunkter menar många att kyrkostyrelsens förslag innebär så stora förändringar av nu gällande bestämmelser att Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära om äktenskapet förändras på ett avgörande sätt. För många betyder dessa förändringar något positivt, för andra betyder de att Svenska kyrkan går i en riktning som inte är acceptabel.

Förslagen till förändring har skyndats fram genom riksdagens beslut om könsneutral äktenskapslagstiftning.

Det tycks oss som om rädslan för att mista en myndighetsutövning gör att texter som borde prövats bättre nu kan komma att föras in i kyrkoordningen, texter som sedan kan vara svåra att ändra när fortsatta teologiska överväganden sker.

Vi anser därför, att kyrkorättsutskottets yttrande borde ha uttryckt en tveksamhet till att i Kyrkoordningen så brådslande införa texter och bestämmelser – i för tro, bekännelse och lära avgörande frågor – som utgör en risk att skapa splittring i Svenska kyrkan.

Anders Roos, Karl-Gunnar Svensson

Särskild mening av Dag Sandahl

Kyrkorättsutskottet har övervägt vilken status kyrkoordningens inledningstexter har och närmast tekniskt hur nya paragrafer harmoniserar med andra i kyrkoordningen.

Kyrkorättsutskottet har däremot inte ställt den kyrkorättsligt principiella frågan om ändringar i paragraferna är förenliga med de grunddokument som styr Svenska kyrkan – det vill säga Bibel och bekännelse. Enligt evangelisk-luthersk tradition kan Kyrkan inte lära och införa något som strider mot Bibeln, som är översta norm i kyrkan. Det sker nu. Saken hade varit värd en kyrkorättslig prövning men då hade utskottet behövt arbeta på ett annat och mer teologiskt komplicerat sätt.

Dag Sandahl

Kyrkomötet
Kyrkorättsutskottets yttrande 2009:6y

Vigsel- ett kompromissförslag

Till Gudstjänstutskottet

Kyrkorättsutskottets yttrande över motion 2009:95

I motionen föreslås i punkten 5 att Kyrkomötet beslutar att i 23 kap. i kyrkoordningen infoga en paragraf som ger Kyrkostyrelsen befogenhet att utfärda bestämmelser om utformning och användning av vigselordning för par av samma kön.

Kyrkorättsutskottet finner att den föreslagna bestämmelsen är kyrkorättsligt möjlig att införa.

Beslut om gudstjänstordningar ligger inom kyrkomötets kompetensområde. (10 kap. 2 § kyrkoordningen). Utskottet finner det inte lämpligt att sådana frågor delegeras.

Vidare saknas datum för ikraftträdande.

Kyrkorättsutskottet avstyrker förslaget i p. 5 i motionen.

Uppsala den 24 september 2009

På Kyrkorättsutskottets vägnar

Lars Johnsson, ordförande

Bengt Stigner, sekreterare

Beslutande: Lars Johnsson, ordförande, Jösta Claeson, Mari Lönnerblad, Jan-Erik Forsberg, Carl Korch, Lennart Andersson, Inger Persson, Stig-Göran Fransson, Sonja Grunselius, Gunnel Lagerkvist, Inger Dafgård, Anders Roos, Karl-Gunnar Svensson, Vivianne Wetterling och Eric Muhl.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Nanna Tranströmer, Jerry Adbo, Irene Gustafsson, Olle Reichenberg, Mikael Härdig, Anders Linger, Bo Grafström, Anders Novak, Birgit Friggebo, Eva Hallström, Dag Sandahl och Rolf Persson.

Biskop Thomas Söderberg har deltagit i utskottets överläggningar.